

Remiss

§ 104

REGERINGSKANSLIET

2016-03-09

Ku2016/00088/D

Kulturdepartementet*Enheten för demokrati och det civila samhället**Paula Blomqvist**Telefon 08-405 40 17*

KÖPINGS KOMMUN Stadskansliet	
2016 -03- 15	
Dnr KS 2016/260	Diariet

Betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5)**Remissinstanser:**

1. Riksdagens ombudsmän
2. Riksrevisionen
3. Kammarrätten i Stockholm
4. Förvaltningsrätten i Göteborg
5. Förvaltningsrätten i Umeå
6. Justitiekanslern
7. Brottsförebyggande rådet
8. Datainspektionen (kapitel 12.7.2)
9. Sveriges Ambassad i Bangkok (kapitel 5.5.5)
10. Sveriges Ambassad i London (kapitel 5.5.5)
11. Barnombudsmannen
12. Myndigheten för delaktighet
13. Skatteverket
14. Kammarkollegiet
15. Statistiska centralbyrån
16. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
17. Statskontoret
18. Statens skolverk
19. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor
20. Folkbildningsrådet
21. Universitetskanslerämbetet
22. Uppsala universitet
23. Lunds universitet
24. Göteborgs universitet
25. Stockholms universitet
26. Umeå universitet
27. Linköpings universitet
28. Linnéuniversitet
29. Örebro universitet

126. Heby kommun
127. Hedemora kommun
128. Helsingborgs kommun
129. Herrljunga kommun
130. Hjo kommun
131. Hofors kommun
132. Huddinge kommun
133. Hudiksvalls kommun
134. Hultsfreds kommun
135. Hylte kommun
136. Håbo kommun
137. Hällefors kommun
138. Härjedalens kommun
139. Härnösands kommun
140. Hälaryda kommun
141. Hässleholms kommun
142. Höganäs kommun
143. Högsby kommun
144. Hörby kommun
145. Höörs kommun
146. Jokkmokks kommun
147. Järfälla kommun
148. Jönköpings kommun
149. Kalix kommun
150. Kalmar kommun
151. Karlsborgs kommun
152. Karlshamns kommun
153. Karlskoga kommun
154. Karlskrona kommun
155. Karlstads kommun
156. Katrineholms kommun
157. Kils kommun
158. Kinda kommun
159. Kiruna kommun
160. Klippans kommun
161. Knivsta kommun
162. Kramfors kommun
163. Kristianstads kommun
164. Kristinehamns kommun
165. Krokoms kommun
166. Kumla kommun
167. Kungsbacka kommun
168. Kungsörs kommun
169. Kungälv kommun
170. Kävlinge kommun
171. Köpings kommun
172. Laholms kommun
173. Landskrona kommun

413. Svenska Tornedalingars Riksförbund
414. Sverigefinländarnas delegation
415. Sverigefinska Riksförbundet
416. Sveriges Antidiskrimineringsbyråer
417. Sveriges Dövas Riksförbund
418. Sveriges Elevkårer
419. Sveriges elevråd – SVEA
420. Sveriges förenade studentkårer
421. Sveriges Kommuner och Landsting
422. Sveriges Kvinnolobby
423. Sveriges Muslimska Råd
424. Sveriges Pensionärsförbund
425. Sveriges Radio AB
426. Sveriges Television AB
427. Sveriges Ungdomsråd
428. Sveriges Utbildningsradio AB
429. Sverok – Spelhobbyförbundet
430. Synskadades Riksförbund
431. Tidningsutgivarna
432. Timbro
433. Tjejjouren.se
434. U LAND – Ung på landsbygden
435. Ung Minoritet
436. Unga Rörelsehindrade
437. Unga Synskadade

Remissvaren ska ha kommit in till Kulturdepartementet, 103 33 Stockholm senast den 21 juni 2016. Svaren bör lämnas både på papper i ett exemplar och per e-post (som både pdf- och word-fil) till ku.remissvar@regeringskansliet.se med hänvisning till diarienumret.

Remissvaren kan komma att publiceras på regeringens webbplats.

På grund av det stora antalet remissinstanser skickas enbart en kopia av betänkandet ut till varje instans, med undantag för domstolarna. Remissinstanserna kan utan kostnad få ytterligare högst 1 exemplar av betänkandet. Exemplaren beställs hos Wolters Kluwer kundservice, 106 47 Stockholm, telefon 08-598 191 90, e-post: kundservice@wolterskluwer.se. Ange vid beställning att exemplaren är avsett för remissändamål. Betänkandet finns också i elektronisk form på regeringens webbplats www.regeringen.se.

Några av instanserna som får denna remiss kommer också inom kort att få betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) och betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) på remiss. Dessa tre utredningar är samtliga framtagna inom ramen för regeringens

demokratipolitik men respektive utredning avser olika aspekter av politikområdet.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria *Svara på remiss – hur och varför* (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner eller beställas från Regeringskansliets webbplats

www.regeringen.se.

Daniel Ström
Expeditions- och rättschef

Kopia till
Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm

Låt fler forma framtiden!

Del A

*Betänkande av 2014 års Demokratiutredning
– Delaktighet och jämlikt inflytande*

Stockholm 2016

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2016:5

Innehåll

Del A

Låt fler forma framtiden!	19
Hur läser man detta betänkande?	23
Förkortningar	25
Sammanfattning	27
1 Författningsförslag	51
1.1 Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900).....	51
1.2 Förslag till lag 2017:000 om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder vid kommunala val och kommunala folkomröstningar	60
2 Hur vi har arbetat	61
2.1 Uppdraget.....	61
2.2 Sekretariatet.....	61
2.3 Utredningsarbetet.....	62
2.3.1 Forskarrapporter	62
2.3.2 Filmat material om ungas demokratisyn.....	62
2.3.3 Enkäter	63
2.3.4 Intervjustudier	65
2.3.5 Samråd, avstämningar och möten.....	66
2.3.6 Expert- och referensgrupp.....	69
2.3.7 Digital kommunikation.....	69

2.3.8	Utredningens arbete i bilder.....	71
3	Om delaktighet och jämlikt inflytande.....	73
3.1	Utredningens utgångspunkter.....	73
3.2	Demokratins grundläggande principer.....	74
3.3	Utredningens centrala begrepp.....	76
3.3.1	Inflytande	76
3.3.2	Delaktighet	78
3.3.3	Representativitet	81
3.4	En diskussion om olika demokratiideal	84
3.4.1	Ska folkviljan förverkligas genom representativ demokrati eller deltagardemokrati?.....	84
3.4.2	Mänskliga rättigheter och medborgerligt inflytande	85
3.4.3	Avvägningar mellan medborgerligt inflytande och andra värden	87
3.5	Om att utreda demokratin	88
3.5.1	Tidigare demokratiutredningar	89
3.5.2	Utredningens olika målgrupper	90
3.6	Förslag om demokratipolitikens framtida utveckling	90
3.6.1	Nytt mål för demokratipolitiken	90
3.6.2	Tillsätt en maktutredning	94
4	Demokratin och de stora samhällsförändringarna	97
4.1	Globala samhällsförändringar som påverkar förutsättningarna för demokratin.....	97
4.2	Nationella samhällsförändringar som påverkar förutsättningarna för demokratin.....	106
5	Valdeltagande och politiskt engagemang mellan valen	117
5.1	Vårt uppdrag	117
5.2	Valdeltagandet	117
5.2.1	Valdeltagandets utveckling över tid	119

5.2.2	Valdeltagandet i olika väljargrupper	120
5.3	Det politiska engagemanget mellan valen	125
5.3.1	Utvecklingen av icke-institutionellt deltagande över tid	126
5.3.2	Skillnader i icke-institutionellt deltagande mellan olika samhällsgrupper.....	128
5.3.3	Internet och sociala mediers betydelse för det politiska deltagandet.....	129
5.4	Politiskt deltagande genom det civila samhället	132
5.4.1	Det civila samhället i förändring.....	134
5.4.2	Nya engagemangsformer	137
5.5	Överväganden och förslag om valdeltagandet och politiskt engagemang mellan valen	139
5.5.1	Insatser för ett jämlikt politiskt deltagande.....	141
5.5.2	Behovet av mötesplatser.....	144
5.5.3	Tillträdet till allmänna platser.....	145
5.5.4	Insatser för ett ökat valdeltagande	147
5.5.5	Insatser för att öka valdeltagandet bland utlandssvenskar.....	149
6	De politiska partierna.....	151
6.1	Vårt uppdrag.....	151
6.2	De politiska partiernas roll i demokratin	151
6.2.1	De politiska partiernas demokratiuppdrag	152
6.2.2	Debatten om partiernas hotade ställning.....	153
6.3	Politiska partier i den svenska demokratin.....	156
6.4	Allmänhetens attityder till de politiska partierna	158
6.4.1	Ökat förtroende för de politiska partierna	158
6.4.2	Färre identifierar sig med ett politiskt parti.....	159
6.5	Medlemsutvecklingen i de politiska partierna.....	161
6.5.1	Medlemsminskningen har planat ut	161
6.5.2	Partimedlemmarnas sociala representativitet.....	164
6.5.3	Åsiktsrepresentativiteten mellan partimedlemmar, partiledning och väljare.....	167
6.5.4	Medlemsinflytande och interndemokrati.....	169

6.6	Partiernas reaktioner på medlemstappet	174
6.6.1	Medlemsrekrytering och uppdragsvillighet	177
6.7	Professionaliseringen av de politiska partierna.....	182
6.7.1	Partiernas ökade utgifter	182
6.7.2	Professionaliseringen av valkampanjer, idéutveckling och opinionsbildning.....	184
6.8	Överväganden om de politiska partierna	185
6.8.1	Partierna står inför flera utmaningar.....	186
6.8.2	Rekommendationer till de politiska partierna.....	191
6.8.3	Partierna som länk mellan väljarna och beslutsfattandet	195
6.8.4	Gör en bred översyn av partistödet och ledamotsstödet	196
7	De förtroendevalda och den sociala representativiteten	205
7.1	Vårt uppdrag	205
7.2	Representationsidealet har förändrats.....	205
7.2.1	Synen på social representativitet inom de politiska partierna.....	208
7.2.2	Innebär social representativitet också åsiktsrepresentativitet?	209
7.3	Politisk jämställdhet	211
7.3.1	Utvecklingen mot mer jämställda politiska församlingar.....	211
7.3.2	Hinder för politisk jämställdhet.....	215
7.4	Utrikes föddas politiska representation.....	225
7.4.1	Vad förklarar frånvaron av utrikes födda i politiken?	228
7.5	Representativiteten bland andra väljargrupper	238
7.5.1	Representativitet utifrån ålder.....	238
7.5.2	Representativitet utifrån socioekonomisk bakgrund.....	241
7.5.3	De nationella minoriteternas politiska representation.....	242

7.6	Överväganden och förslag om de förtroendevalda och den sociala representativiteten	243
7.6.1	Jämställdheten i kommunala organ och i kommunala bolagsstyrelser.....	245
7.6.2	Uppföljning av den sociala representativiteten och förtroendevaldas villkor i den nationella och lokala politiken	249
7.6.3	Kommunerna och landstingens arbete för en förbättrad social representativitet.....	250
7.6.4	De politiska partiernas insatser för att förbättra den sociala representativiteten	251
8	De förtroendevaldas villkor	255
8.1	Vårt uppdrag.....	255
8.2	De förtroendevalda och förutsättningarna att fullgöra det politiska uppdraget	255
8.2.1	Färre förtroendevalda och färre uppdrag	255
8.2.2	Förtroendevalda som lämnar sina uppdrag i förtid.....	259
8.2.3	Förtroendeuppdragens tidsåtgång.....	262
8.3	Överväganden och förslag om förtroendevaldas villkor	266
8.3.1	Värdet av ett stort antal förtroendevalda	267
8.3.2	Försök med direktval till geografiska nämnder ...	268
8.3.3	Underlätta för förtroendevalda att fullgöra sina förtroendeuppdrag	272
8.3.4	Underlätta för förtroendevalda med barn i behov av tillsyn	273
8.3.5	Rätt att behålla uppdrag som fullmäktigeledamot trots flytt	274
8.3.6	Introduktionsutbildning för nya förtroendevalda.....	278
8.3.7	Kommuner och landsting ska verka för en trygg och säker miljö för de förtroendevalda	279
8.4	Förtroendevaldas rätt till ersättning och ledighet.....	283
8.4.1	Rätt till ersättning och ledighet för fritidspolitiker.....	283
8.4.2	Ersättningsbestämmelser för inkomstbortfall	284

8.4.3	Mötesarvoden och reseersättningar	285
8.4.4	Fritidspolitiker som får socialförsäkringsrättsliga ersättningar, arbetslöshetsersättningar eller föräldrapenning ..	285
8.4.5	Bestämmelser om arvode, pension och andra ekonomiska förmåner för hel- och deltidsarvoderade förtroendevalda	286
8.4.6	Omfattningen av hel- och deltidsarvoderade förtroendevalda	288
8.4.7	Förtroendevaldas möjligheter till ledighet från uppdraget vid föräldra- eller sjukledighet.....	291
8.5	Övervägande och förslag om ersättningsbestämmelser och ledighet.....	295
8.5.1	Ersättning för inkomstbortfall ska omfatta hela inkomsten	295
8.5.2	Förtroendevaldas möjlighet att vara föräldralediga eller sjukskrivna.....	297
9	Den lokala politikens organisering	305
9.1	Vårt uppdrag	305
9.2	Maktförhållanden i den kommunala politiken	306
9.2.1	Fullmäktiges svaga ställning	306
9.2.2	Maktförskjutningen över tid	308
9.2.3	Försök att vitalisera fullmäktige.....	310
9.2.4	Förtroendevalda tenderar att behålla inflytelserika uppdrag	311
9.2.5	Tjänstemännens makt över politiken.....	311
9.3	Överväganden och förslag om den lokala politikens organisering.....	315
9.3.1	Fullmäktige som granskare av styrelsen och nämnderna	317
9.3.2	Förtydliga ordföranden i styrelsens liksom övriga kommunal- och landstingsråds funktion	322
9.3.3	Begränsa antalet mandatperioder för ordförandeposter.....	325

9.3.4	Fullmäktige bör regelbundet arrangera allmänpolitiska debatter	327
10	Deltagande och inflytande på nationell nivå	331
10.1	Vårt uppdrag	331
10.2	Intresseorganisationernas roll i demokratin.....	332
10.2.1	Begreppet intresseorganisation.....	333
10.2.2	Från korporativism till ett pluralistiskt civilsamhälle	334
10.3	Institutionella påverkansmöjligheter	337
10.3.1	Möjligheter att påverka genom kommittéväsendet	337
10.3.2	Möjligheter att påverka genom remissväsendet...	340
10.3.3	Möjligheter att påverka genom samråd och hearings	346
10.4	Överväganden och förslag om möjligheterna att påverka genom institutionella kanaler	348
10.4.1	Underlätta deltagandet i remiss, samråd och hearings	348
10.4.2	Utveckla digitala verktyg för deltagande och e-förvaltning	350
10.4.3	Ge utredningar bättre förutsättningar att inhämta åsikter och intressen från allmänheten ..	352
10.5	Påverkan genom icke-institutionella kanaler	354
10.5.1	Intresseorganisationernas och allmänhetens uppfattning av lobbying	355
10.5.2	Omfattningen av lobbying.....	356
10.5.3	Lobbyingen har ökat över tid	358
10.5.4	Påverkansarbetet har professionaliserats	360
10.5.5	Vilket avtryck har intresseorganisationernas påverkansarbete på beslutsfattandet?	362
10.5.6	Intresseorganisationernas påverkan på beslutsfattandet på lokal nivå.....	364
10.5.7	Lobbyingens påverkan på demokratin	368

10.6	Överväganden och förslag om möjligheterna att påverka genom icke-institutionella kanaler	372
10.6.1	Bedömning gällande reglering av lobbying.....	375
10.6.2	Folkmotion bör införas i riksdagen	377
10.6.3	Stärk insynen i riksdagens arbete	384
11	Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting	387
11.1	Vårt uppdrag	387
11.2	Definition av medborgardialog	387
11.2.1	Användningen av medborgardialoger har ökat ...	389
11.2.2	Om medborgarinflytande i tidigare utredningar	391
11.3	Omfattningen av medborgardialog i kommuner och landsting	392
11.3.1	Syftet med dialogerna	392
11.3.2	Hur sker dialogen med medborgarna?.....	393
11.3.3	Alternativa samrådsformer	394
11.3.4	Medborgarråd och dialog med företrädare för organisationer i det civila samhället	396
11.3.5	Vill medborgarna delta i medborgardialoger?	398
11.3.6	Vill de förtroendevalda bjuda in till dialog?	399
11.3.7	Inom vilka politikområden bjuds medborgarna in till dialog?	400
11.3.8	När i beslutsprocessen sker medborgardialogen?.....	401
11.3.9	Vem genomför medborgardialogerna?	403
11.3.10	Vem deltar i dialogerna?	403
11.3.11	Information om medborgardialogerna	404
11.4	Leder dialogerna till en fördjupad demokrati?	405
11.5	Överväganden och förslag om medborgardialog och samråd	411
11.5.1	Medlemmarna ska ha förutsättningar att delta....	413
11.5.2	Den medborgerliga delaktigheten bör hanteras av fullmäktige	418

11.5.3	Riktlinjer eller principer för hur samråd och medborgardialoger ska genomföras	430
11.5.4	En genomtänkt sammanhållen demokratipolicy.....	437
11.5.5	Medborgarrådets syfte bör klargöras	439
11.5.6	Information om demokratisk delaktighet på webben	440
12	Det förstärkta folkinitiativet	443
12.1	Vårt uppdrag.....	443
12.2	Den representativa demokratin och folkomröstningar	443
12.3	Regleringen av folkomröstningar i svensk lag.....	445
12.4	Allmänhetens inställning till folkomröstningar.....	448
12.5	Erfarenheter av det förstärkta folkinitiativet	450
12.5.1	Vem tar initiativ till folkomröstningar?	452
12.5.2	Vilka frågor rör folkinitiativen?.....	453
12.6	Kommunens och landstingets behandling av folkinitiativen	455
12.6.1	Bedömningen av namnsamlingar.....	455
12.6.2	Fullmäktiges hantering av folkinitiativen	457
12.6.3	Det administrativa genomförandet av folkomröstningar.....	458
12.6.4	Valdeltagande.....	459
12.6.5	Valresultat och fullmäktiges beslut efter folkomröstningen	460
12.7	Överväganden och förslag om folkinitiativet.....	463
12.7.1	Underlätta insamlingen av namnunderskrifter	466
12.7.2	En nationell webbplats för namnsamling upprättas.....	469
12.7.3	Fortsatt krav på att personnummer ska anges	476
12.7.4	Fastställa antalet underskrifter som krävs	477
12.7.5	Publicering av pågående folkinitiativ på kommunens eller landstingets webbplats	480
12.7.6	Samråd vid formulering av fråga	482

12.7.7	Uttalande om resultatet i den kommunala folkomröstningen.....	483
12.7.8	Lagen om kommunala folkomröstningar bör ses över.....	484
12.7.9	Försökverksamhet med e-röstning	486
13	Medborgarförslag och folkmotion.....	489
13.1	Vårt uppdrag	489
13.2	Bakgrund till den medborgerliga förslagsrätten	489
13.2.1	En inkluderande reform – en röst även för de utan rösträtt.....	490
13.2.2	Vilka var motiven till att införa medborgarförslaget?	491
13.2.3	En förenklad förslagsrätt	492
13.3	Tillämpningen av medborgarförslag och dess effekter på den lokala demokratin	493
13.3.1	Vad handlar förslagen om?	494
13.3.2	Vem lämnar medborgarförslag?	495
13.3.3	Kommunerna och landstingens erfarenheter av medborgarförslaget.....	496
13.3.4	E-förslag, e-petitioner och andra metoder för medborgerlig initiativrätt.....	498
13.4	Internationell utblick	500
13.4.1	Förslagsrätten i Finland	501
13.4.2	Förslagsrätten i Norge.....	501
13.5	Överväganden och förslag om medborgarförslaget	502
13.5.1	Folkmotion ersätter medborgarförslag	503
13.5.2	Synpunktshantering bör införas i kommuner och landsting	510
14	Ungas delaktighet och inflytande.....	513
14.1	Vårt uppdrag	513
14.2	Vem är ung?	513
14.3	Ungdomspolitikens framväxt	515

14.3.1	Inflytande som en del av de ungdomspolitiska målen	515
14.3.2	Ungdomars inflytande i tidigare utredningar	516
14.4	Om ungas politiska inflytande, delaktighet och deltagande	517
14.4.1	Känner unga att de har inflytande i demokratin?	517
14.4.2	Ungas politiska deltagande	522
14.4.3	Engagemang i politiska partier	526
14.4.4	Ungas representation i politiska församlingar	529
14.4.5	Föreningslivet och ungas egen organisering	530
14.5	Skolan som demokratifostrare och arena för politiskt engagemang	534
14.6	Fritidsgårdar och ungdomens hus	539
14.7	Ungas inflytande och delaktighet i politiska beslutsprocesser	541
14.7.1	Ungdomspolitiska handlingsplaner	542
14.7.2	Forum för ungas inflytande	543
14.7.3	Bidrar inflytandeforum till att öka ungas inflytande och delaktighet?	549
14.8	Överväganden och förslag om ungas delaktighet och inflytande	552
14.8.1	Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder	553
14.8.2	Unga ska ges reella möjligheter till inflytande i kommuner och landsting	559
14.8.3	En genomtänkt och sammanhållen ungdomspolicy	563
14.8.4	Öka skolelevs kunskaper om formerna för medborgerligt inflytande	565
14.8.5	Samverkan mellan skolor och den lokala politiska förvaltningen	566
14.8.6	Skolelevs kunskaper i kritisk granskning och källkritik ska öka	567
14.8.7	Stärk ungas egen organisering, föreningskunskap och främja föreningsengagemanget i skolan	568

14.8.8	De politiska studentförbunden bör ha förutsättningar att verka på högskolorna	570
15	Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning	575
15.1	Vårt uppdrag	575
15.2	Avgränsning och terminologi	575
15.2.1	De definitioner som används	576
15.2.2	Hur många har en funktionsnedsättning i Sverige?	577
15.3	Funktionshinderspolitiken växer fram	578
15.3.1	Reformer inom funktionshinderspolitiken	579
15.3.2	Samordning av funktionshinderspolitiken	581
15.3.3	Principer av vikt	582
15.3.4	FN:s konvention för rättigheter för personer med funktionsnedsättning	584
15.3.5	Funktionshindersrörelsen	585
15.4	Politiskt inflytande och delaktighet	587
15.4.1	Valdeltagandets utveckling bland personer med funktionsnedsättning	588
15.4.2	Orsaker till det lägre valdeltagandet	589
15.4.3	Tillgänglig röstning	591
15.5	Representativitet och partiengagemang	593
15.5.1	Förtroendevalda med funktionsnedsättning	595
15.5.2	Hinder för medverkan	596
15.6	Inflytande genom funktionshindersråd	598
15.7	Överväganden och förslag om delaktigheten och inflytandet för personer med funktionsnedsättning	602
15.7.1	Demokratisk delaktighet ska utgöra ett mål i funktionshinderspolitiken	603
15.7.2	Insatser för att öka valdeltagandet för personer med funktionsnedsättning	604
15.7.3	Rätt till särskilt stöd och särskild service vid genomförandet av politiska förtroendeuppdrag	606

15.7.4	En utredning om behov av assistans i sekretessbelagda ärenden	612
15.7.5	Tillgängliga lokaler för politiska möten	613
15.7.6	Ökad tillämpning av beslutsfattande på distans.....	614
15.7.7	Funktionshindersråd bör finnas i alla kommuner och landsting	615

Del B

16	Konsekvenser av förslagen	617
16.1	Kraven på konsekvensanalysen	617
16.2	Utredningens konsekvensbeskrivning.....	618
16.2.1	Ett nytt mål för demokratipolitiken – förslag i kapitel 3 och kapitel 5.....	619
16.2.2	Förbättra den sociala representativiteten – förslag i kapitel 7.....	622
16.2.3	Underlätta villkoren för de förtroendevalda – förslag i kapitel 8.....	624
16.2.4	Den lokala politikens organisering – förslag i kapitel 9	627
16.2.5	Inflytande och delaktighet på nationell nivå – förslag i kapitel 10.....	628
16.2.6	Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting – förslag i kapitel 11	630
16.2.7	Det förstärkta folkinitiativet – förslag i kapitel 12	635
16.2.8	Införandet av folkmotion i kommuner och landsting – förslag i kapitel 13	637
16.2.9	Ungas delaktighet och inflytande – förslag i kapitel 14	640
16.2.10	Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning – förslag i kapitel 15.....	642
17	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	645
18	Författningskommentarer	649

18.1	Förslaget till lag om ändring i kommunallagen	649
18.2	Förslaget till lag om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder vid kommunala val och folkomröstningar...	662
19	Summary	665
	Litteratur- och källförteckning	691
	Bilagor	
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2014:111.....	725
Bilaga 2	Lista över samråd, seminarier och offentliga framträdanden	739

Sammanfattning

2014 års Demokratiutrednings uppdrag har varit att utreda hur engagemanget inom den representativa demokratin kan öka och breddas och hur individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen kan stärkas. Uppdraget berör centrala aspekter av det demokratiska systemet och utredningen har antagit namnet 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande. Vårt fokus är det som ibland kallas för mellanvalsdemokrati, dvs. individers möjligheter att utöva inflytande på andra sätt än genom de allmänna valen.

Uppdraget, såsom det framgår av direktiven (se bilaga 1), rör huvudsakligen två former av politisk påverkan. Det handlar för det första om möjligheten att utöva inflytande som förtroendevald inom ramen för de representativa beslutsformerna och, för det andra, om möjligheterna att som enskild individ eller tillsammans med andra påverka politiska beslutsfattare mellan valen. Sådana aktiviteter kan ske genom formella påverkanskanaler, t.ex. folkomröstningar, medborgarförslag, medborgardialoger och remissvar, eller genom informella påverkanskanaler, t.ex. demonstrationer, mediekampanjer, namninsamlingar och direkta kontakter med politiker. Enligt direktiven ska vi också belysa frågor om representation och om de förtroendevalda avspeglar befolkningssammansättningen utifrån kön, bakgrund, ålder och funktionsförmåga. Utredningen ska också behandla frågor om ungas politiska representation, delaktighet och inflytande. Utöver de specifika frågor som nämns ovan har utredningen i uppdrag att undersöka och beskriva de samhällsförändringar som kan påverka individers demokratiska delaktighet och möjligheter till inflytande på sikt.

Vi har under utredningstiden haft ett stort antal avstämningar och möten med förtroendevalda och tjänstemän på olika nivåer i det politiska systemet, med företrädare för de politiska partierna,

representanter för civilsamhällsorganisationer och med intresserade från allmänheten. Vi har genomfört ett flertal enkäter, intervjuer och undersökningar samt beställt underlagsrapporter från sammanlagt 24 forskare. Dessa rapporter har presenterats och diskuterats på seminarier runt om i landet och har publicerats i en särskild forskarantologi. Vår ambition har varit att driva offentlig debatt och stimulera till samtal om de frågor som vi har haft i uppgift att utreda, men också att skapa oss en bredare och djupare bild av tillståndet i demokratin. Betänkandet är på detta sätt både en redogörelse för tillståndet i demokratin och en samling förslag, bedömningar och rekommendationer till hur demokratin kan utvecklas och förstärkas.

Demokratin är stark, men den politiska ojämlikheten ökar

Strax efter millenniumskiftet, i februari 2000, överlämnade den förra Demokratiutredningen sitt slutbetänkande till regeringen. Utredningen tillsattes i en tid då demokratin ansågs stå inför ett antal allvarliga utmaningar. Engagemanget inom folkrörelserna hade avtagit, de politiska partierna hade förlorat medlemmar och valdeltagandet var sjunkande. Intresset för politik ansågs vara lågt, i synnerhet bland unga.

Vissa av dessa utmaningar kvarstår nu, femton år senare. Samtidigt måste bilden nyanseras. Även om de traditionella folkrörelseorganisationerna engagerar färre individer är det medborgerliga engagemanget alltjämt högt. Engagemanget tar sig nya uttryck genom nätverksbaserade och mer informellt organiserade rörelser. Partierna är inte längre masspartier med stora medlemskåror, men antalet partiaktiva sjunker inte längre. Förtroendet för de politiska partierna är fortfarande lågt, men har stärkts. Valdeltagandet har ökat i de tre senaste riksdagsvalen. Attitydundersökningar visar att förtroendet för regeringen och riksdagen har ökat under de senaste femton åren. Intresset för politik bland unga är starkt.

Denna utredning kan konstatera att demokratin i dag står stark. Däremot är det politiska inflytandet inte jämnt fördelat. Klyftan mellan de som deltar och de som inte deltar har vidgats. Dessa deltagandeklyftor märks tydligt när det kommer till engagemanget i det civila samhällets organisationer, liksom i de politiska partierna.

De som är aktiva inom civilsamhällsorganisationer och politiska partier är i huvudsak välutbildade och socioekonomiskt resursstarka personer. Det är i synnerhet personer med låg utbildning och med lågavlönade jobb som har lämnat partierna. Det märks också när det kommer till förtroendet för demokratins institutioner och procedurer. Tilltron till demokratin är betydligt starkare bland resursstarka individer, dvs. personer med hög utbildning och inkomst, än bland resurssvaga. Samma förhållande gäller när det rör upplevelsen av att kunna påverka politiska beslut. Valdeltagandet har ökat under senare år, men skillnaderna mellan resurssvaga och resursstarka grupper är alltjämt stora. I riksdagsvalet var det ungefär 15 procentenheters skillnad i valdeltagande mellan hög- och lågutbildade liksom betydande skillnader i valdeltagandet mellan svensk och utrikes födda.

Skiljelinjen mellan de ”demokratiskt aktiva” och de ”demokratiskt passiva” sammanfaller i stor utsträckning med andra sociala och ekonomiska klyftor i samhället. De som inte deltar i demokratins processer har lägre utbildning, lägre inkomst och en betydligt svagare förankring på arbetsmarknaden. Vissa undersökningar visar även att gruppen passiva lider av ohälsa i större utsträckning än den demokratiskt aktiva gruppen. Skillnaderna avspeglar sig i vad som skulle kunna beskrivas som ett utanförskap och ett innanförskap eller som vidgade klassklyftor.

Därutöver är skillnaderna mellan dessa grupper i allt större utsträckning rumsliga och geografiska. De demokratiskt aktiva och de passiva bor i skilda bostadsområden, går i olika skolor och utövar sina fritidsintressen på olika platser. Detta avspeglar sig också i valdeltagandet. Skillnaderna mellan de valdistrikt i Stockholm, Göteborg och Malmö som hade högst och lägst valdeltagande var över 40 procentenheter i riksdagsvalet 2014. Vidare framträder deltagandeklyftor i konsumtionen av nyheter. Andelen ”nyhetsundvikare” har ökat under senare år, och denna grupp består i stor utsträckning av personer med svaga socioekonomiska resurser. Den demokratiska arenan, dvs. de platser där tankar, åsikter och intressen utbyts, är allt mer segregerad. Detta är en stor utmaning för demokratin.

Ett ytterligare problem är att flera samhällstendenser såsom globaliseringen, digitaliseringen, demografiska förändringar och klimathotet kan förstärka olikheterna mellan olika grupper samtidigt som

dessa tendenser ställer demokratin och samhället i sin helhet inför nya utmaningar. Dessa samhällstendenser har och kommer under de närmaste åren förändra förutsättningarna för demokratin liksom för ekonomin, arbetsmarknaden och maktrelationerna i samhället. Flera av de utmaningar som vi i dag står inför innebär dessutom att vi kommer behöva fatta svåra beslut rörande fördelningen av resurser. Att med demokratis mekanismer skapa konsensus bakom de beslut som är nödvändiga för samhällets långsiktiga hållbarhet och utveckling är en utmaning inte bara för det politiska systemet utan för hela vårt samhälle.

En ny målsättning för demokratipolitiken

Det är viktigt att demokratipolitiken är inriktad på att möta de utmaningar som nämns ovan. Vi föreslår därför en ny målsättning för demokratipolitiken. Målsättningen ska vara "en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande". Vi menar att demokratin blir starkare när det är många som deltar och upplever sig vara delaktiga i samhället. Ett brett deltagande ger bättre förutsättningar för att fler röster ska kunna komma till uttryck, vilket gör att inflytandet kan bli mer jämlikt. Ett jämlikt inflytande förutsätter också att alla har samma möjligheter att delta och påverka den politiska maktutövningen oavsett kön, hudfärg, språklig, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk status. Syftet med demokratipolitiken måste därför vara att öka deltagandet och att verka för att inflytandet utövas mer jämlikt.

Vi menar vidare att demokratin måste vara hållbar. Med detta menar vi en demokrati som kännetecknas av starka offentliga institutioner som kan fatta beslut effektivt, rättssäkert och transparent. Det förutsätter också att medborgarna har förtroende för demokratins institutioner och procedurer, att det demokratiska engagemanget är högt och att de flesta upplever att de kan påverka. En hållbar demokrati förutsätter slutligen att de mänskliga rättigheterna respekteras.

Denna målsättning måste efterföljas av åtgärder som syftar till att skapa ett jämlikt inflytande och ett ökat och breddat deltagande. Regeringen bör genomföra demokratiframjande insatser inför

och mellan valen och dessa bör vara inriktade på att öka den politiska jämlikheten. Det handlar om att ge organisationer i det civila samhället förutsättningar att engagera grupper som annars inte deltar. Kommuner, landsting och regering har ett särskilt ansvar att ge medborgarna goda förutsättningar att delta och framföra synpunkter i politiska beslutsprocesser. Flera av våra förslag syftar till detta.

Det är dock svårt att i grunden förändra maktförhållanden i samhället genom demokratireformer eller åtgärder för att främja deltagandet. Vårt uppdrag är begränsat till att analysera individers möjligheter till delaktighet och inflytande mellan valen och inte maktrelationerna i samhället ur ett vidare perspektiv. Mot bakgrund av omfattningen och djupet av de samhällsförändringar vi bevitnar i dag föreslår vi att en utredning tillsätts med uppgift att sammanställa kunskap om hur maktförhållandena i det svenska samhället har förändrats sedan millenniumskiftet. En sådan maktutredning ska bidra med ett underlag som ger politiska beslutsfattare bättre förutsättningar att fatta långsiktiga och ändamålsenliga beslut för att möta de utmaningar som samhället och demokratin står inför på sikt.

De politiska partierna är inte i kris

Vår analys visar att föreställningen om en partikris i stora drag kan avskrivras. Medlemsutvecklingen i partierna är inte längre negativ. Medlemmarna spelar också en annorlunda roll i partierna än tidigare. Kommunikationen med väljarna har underlättats genom den digitala tekniken medan valrörelserna har professionaliserats och partierna har anställt mer personal. Samtidigt hade var fjärde lokal partiorganisation svårigheter att hitta kandidater till vallistorna inför de allmänna valen år 2014. Det är därför viktigt att partierna fortsatt verkar för att rekrytera nya medlemmar.

Partierna måste utveckla sitt rekryteringsarbete

Ett problem för partidemokratin är att personer som uppger att de är lågutbildade, har arbetarklassbakgrund, är födda utanför Sverige, är unga eller kvinnor är underrepresenterade bland medlemmarna. Det kan medföra att partierna har svårt att fånga upp de åsikter och

perspektiv som dessa grupper har. Vår översyn visar att samtliga partier arbetar för att värva medlemmar, och att de flesta partier verkar för att rekrytera medlemmar från underrepresenterade grupper, såsom kvinnor, unga och utrikes födda. Samtidigt visar undersökningar att de flesta som engagerar sig i ett parti gör det eftersom de själva befinner sig i ett sammanhang med andra partiaktiva. Sammantaget består partierna av en socialt sammanhållen grupp som ofta har ryggar utåt.

Vi anser därför att partierna måste utveckla sitt rekryteringsarbete. Partierna bör aktivt arbeta med att söka upp nya medlemmar utanför de redan aktivas nätverk. För rekryteringen av unga är det av särskild betydelse att partierna är närvarande i skolan, på fritidsgårdar och i föreningslivet. För att kontaktytor ska uppstå med personer som annars inte skulle gå in i ett parti är det också viktigt att partierna är fysiskt närvarande i lokalsamhället, även mellan valkampanjerna. Det gäller särskilt i områden med hög arbetslöshet och en stor andel utlandsfödda.

Motverka professionaliseringen av partierna

De politiska partierna professionaliserar sin verksamhet alltmer. Professionaliseringen leder till att politikutvecklingen inom partierna i stor utsträckning drivs av personer som inte är eller har varit förtroendevalda och därmed inte har erfarenhet av det politiska beslutsfattandet. Det ökade antalet anställda idéutvecklare, s.k. policyprofessionella, kan också leda till att medlemmarnas möjligheter att delta i idéutvecklingen minskar. En utveckling med ett ökat antal politikutvecklare som inte har erfarenhet av ett förtroendeuppdrag kan leda till att politiken driver bort från den faktiska verklighet som väljarna upplever och som de förtroendevalda på lokal nivå har att hantera.

Partierna är också mer fokuserade på de opinioner och åsikter som framförs genom olika medier än på kommunikationen med enskilda väljare. Den politiska debatten i media är viktig, men med tanke på att det är allt färre som följer de etablerade medierna och deltar i den åsiktsbildning som sker i dessa finns det en risk att partierna inte fångar upp de bredare åsikterna i samhället. Det finns också en risk att partierna blir mer mottagliga för det påverkans-

arbete som olika intresseorganisationer och PR-byråer bedriver genom medierna.

Partierna måste reformera sina organisationer

Den del av befolkningen som identifierar sig med ett politiskt parti har sjunkit kraftigt, vilket gör det svårare att mobilisera politiskt intresserade utifrån en ideologisk samhörighet. Denna utveckling kan delvis förklaras av värderingsförändringar, som individualiseringen och en minskad auktoritetstro. Människor är i dag mer benägna att engagera sig i sakpolitiska frågor än långsiktigt i ett politiskt parti. Förtroendet för de politiska partierna har visserligen stärkts under 2000-talet, men partierna är alltjämt en av de samhällsinstitutioner som allmänheten hyser lägst förtroende för. Det är troligt att många väljer andra sätt att uttrycka sitt politiska engagemang eftersom de inte tror att det är möjligt att påverka genom ett politiskt parti. Vår översyn visar också att en stor del av medlemmarna anser att interndemokratin är dålig, även om medlemsinflytandet har stärkts över tid. De individer som i dag väljer att gå in i ett politiskt parti är mer engagerade och ställer större krav på inflytande än tidigare.

Det är viktigt att partierna inte är exklusiva kanaler för inflytande som enbart är tillgängliga för en liten krets av partiaktiva. Vi menar därför att partierna bör verka för att partimedlemmar på lokal nivå får möjligheter att delta i idéutvecklingen. Partierna bör också överväga att oftare ha medlemsomröstningar om principfrågor och att öka inflytandet vid val av partiledare. Samtidigt är medlemmar i partierna i dag inte särskilt representativa för samhället i övrigt och en förstärkt interndemokrati skulle därför kunna leda till att partierna fjärrar sig ytterligare från övriga delar av befolkningen.

Det går inte att förvänta sig att partierna kommer att återta den roll i demokratin som de en gång hade. Medlemsminskningen beror inte enbart på partierna själva, utan är också en effekt av att samhällsengagemanget som sådant har förändrats. Mot denna bakgrund bör väljarna få möjlighet att förmedla sina intressen och åsikter till beslutsfattarna även på andra sätt än genom de politiska partierna. Våra förslag om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att framföra sina synpunkter inför beslut liksom

införandet av förslagsrätt på lokal och nationell nivå, s.k. folk-motion, förstås mot den bakgrunden.

Se över partistödet

Vår översyn visar att det offentliga stödet till de politiska partierna inte fullt ut används i enlighet med vad det är avsett för. Stödet till riksdagsledamöter, som syftar till att bistå ledamöternas arbete, används i stor utsträckning till annan verksamhet än riksdagsarbete. Därutöver överförs delar av det kommunala partistödet till nationell nivå. Samtidigt visar vår översyn att antalet politiska sekreterare och hel- och deltidsarvoderade förtroendevalda i kommuner och landsting har ökat på senare tid. En anledning till detta är att den politiska majoriteten i kommunerna ofta försäkras sig om ett stöd från mindre partier genom att bl.a. erbjuda avlönade politiska sekreterartjänster. Sammantaget anser vi att det finns skäl att till-sätta en bredare översyn av partistödet. Översynen bör i första hand ha till uppgift att klargöra i vilken mån de olika formerna av partistöd används på ett ändamålsenligt sätt och om det finns skäl att göra förändringar och förtydliganden om hur stöden ska fördelas, användas och redovisas.

De förtroendevalda och den sociala representativiteten

Vi har gjort en analys av de förtroendevaldas representativitet utifrån kön, bakgrund (födelseland) och ålder. När det kommer till dessa tre aspekter kan vi konstatera att politiken inte är jämställd eller jämlik.

Även om kvinnors representation i riksdagen har minskat de två senaste mandatperioderna har jämställdheten i kommun- och landstingsfullmäktige förbättrats över tid. Det är i dag något fler kvinnor som innehar tyngre poster, såsom kommun- eller landstingsstyrelsens ordförande, än vad det var vid ingången av millenniumskiftet. Totalt sett är dock kvinnor underrepresenterade på inflytelserika positioner. Kvinnliga politiker är mer utsatta för hot, våld och trakasserier och lämnar sina uppdrag under och efter mandatperioden i högre utsträckning än män. Kvinnor är också tydligt underrepresenterade i kommunala bolagsstyrelser.

Därutöver avspeglar inte de politiska församlingarna den mångfald som i dag finns i det svenska samhället. Utrikes födda är underrepresenterade på alla nivåer i politiken. Personer som invandrat till Sverige engagerar sig politiskt i lägre utsträckning än inrikes födda, vilket delvis kan förklara underrepresentationen, men delaktigheten ökar med vistelsetiden i Sverige. Upplevelser av diskriminering är också en faktor som påverkar delaktigheten bland utrikes födda. Bostadssegregeringen innebär att det är en stor andel utrikes födda som bor i politikerglesa bostadsområden. Eftersom de flesta som går in i politiken gör det för att de kommit i kontakt med andra partiaktiva är det därmed mindre sannolikt att utrikes födda uppmanas att engagera sig partipolitiskt. Undersökningar visar också att utrikes födda avancerar långsammare mot de tyngre uppdragen än inrikes födda.

Unga under 29 år är den grupp som är mest underrepresenterad i kommun- och landstingfullmäktige i relation till andelen bland de röstberättigade medan äldre är kraftigt underrepresenterade i riksdagen. Det kan leda till att ungas och äldres perspektiv inte tillgodoses i det lokala respektive det nationella beslutsfattande. När det gäller unga medför underrepresentationen i den lokala demokratin att det är få unga som får erfarenhet av att ha ett förtroendeuppdrag, vilket är viktigt för det fortsatta politiska engagemanget.

Social representativitet är viktigt för demokratins legitimitet

Vi menar att förutsättningarna för ett jämlikt politiskt inflytande blir bättre när alla delar av befolkningen är representerade i de beslutsfattande församlingarna. Social representativitet är en rättvisefråga och en fråga för demokratins legitimitet. Politiker som delar sociala och kulturella erfarenheter med en särskild väljargrupp har en bättre förmåga att fånga upp, lyssna in och förmedla väljares intressen och åsikter. Dessutom påverkar representativiteten delaktigheten i samhället. Det är rimligt att anta att när en individ upplever sig vara representerad blir den också motiverad till att delta.

Ansträngningarna för att uppnå politisk jämlikhet är huvudsakligen en fråga för de politiska partierna och därför lämnar vi ett antal rekommendationer för hur ett arbete med att förbättra repre-

sentativiteten skulle kunna gå till. Partierna i en kommun eller ett landsting bör t.ex. komma överens om att samordna sin nomineringsprocess på så sätt att könsbalansen i styrelser och nämnder blir jämnare. Detta är särskilt viktigt vid tillsättningen av kommunala bolagsstyrelser där kvinnors underrepresentation är påtaglig. Vi menar också att partierna bör ha som princip att alltid nominera två kandidater: en man och en kvinna. Det skulle underlätta för valberedningen att samordna tillsättningen.

De förtroendevaldas villkor

Den kommunala politikens villkor har förändrats under senare år. Antalet nämnder och uppdrag minskar, samtidigt som uppdragen koncentreras till ett mindre antal förtroendevalda. Inflytandet i den kommunala politiken utövas också av en allt mindre skara av ledande förtroendevalda. Vi anser att det finns ett värde med att det är en stor andel av befolkningen som har erfarenhet av att delta i politiska beslutsprocesser och därför bör inte uppdragen minska ytterligare vid reformer av den politiska organisationen. För att stimulera det demokratiska deltagandet på lokal nivå kan kommuner också genomföra försök med direktval för ett begränsat antal platser i en geografisk nämnd.

Medialiseringen av politiken har lett till att politikerrollen blivit mer krävande. Samtidigt sker beslutsgången i ett snabbare tempo och de politiska besluten är i sig mer komplexa. Dessa omständigheter påverkar vem som väljer att engagera sig politiskt. Antalet förtroendevalda som lämnar sina uppdrag i förtid är också högt. Unga under 29 år och kvinnor med hemmavarande barn är överrepresenterade bland de förtroendevalda som hoppar av i förtid.

Villkoren för förtroendeuppdragen måste anpassas så att det går att ägna sig åt ett förtroendeuppdrag och samtidigt ha tid till heltidsarbete och familjeliv. Det krävs en ny möteskultur där långdragna sammanträden är undantag. Det kan vara lämpligt att tillämpa stopptider liksom att öppna upp för ett mer frekvent användande av deltagande på distans. Åtgärder bör också genomföras för att underlätta för förtroendevalda med barn i behov av tillsyn. Kommuner skulle t.ex. kunna tillämpa mer generösa regler för barn-

omsorg och förskola i samband med politiska möten i kommunen eller landstinget.

Möjlighet att behålla sitt uppdrag trots flytt från kommunen

Under mandatperioden 2010 till 2014 lämnade var femte förtroendevald sitt uppdrag i förtid. Var tredje avhopp berodde på flytt från kommunen, och när det kommer till unga under 29 år var det 57 procent som lämnade sitt uppdrag av denna anledning. Detta kan förklaras av att unga är mer rörliga då de ännu inte börjat studera eller etablerat sig på arbetsmarknaden. Det finns redan i dag en möjlighet för fullmäktige att besluta att en förtroendevald som är vald av fullmäktige får behålla sitt uppdrag trots flytt från kommunen. Vi föreslår att denna möjlighet också ska omfatta de folkvalda fullmäktigeledamöterna.

Förtroendevalda ska kunna utöva sina uppdrag under trygga och säkra former

Enligt Brottförebyggande rådets kartläggning utsattes en av fem förtroendevalda under 2013 för hot, våld eller trakasserier. Varannan heltidspolitiker blev utsatt och majoriteten av dessa blev hotade eller trakasserade vid upprepade tillfällen. Med tanke på att en av fyra uppger att de censurerat sig själva på grund av rädsla för trakasserier kan detta anses ha en effekt på demokratin. Vi anser att det är viktigt att samtliga förtroendevalda får ett stöd i det fall de utsätts för våld, hot eller trakasserier och att de därmed kan känna sig trygga när de tar på sig och utför ett förtroendeuppdrag. Vi föreslår därför att det i kommunallagen ska införas en bestämmelse som anger att kommunerna och landstingen ska verka för att de förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.

Möjlighet att vara ledig från sitt förtroendeuppdrag

Det är viktigt att de ersättningsbestämmelser som gäller inte upplevs som ett hinder för de förtroendevalda. Ersättning för inkomstbortfall vid möten måste vara skäligt och täcka alla delar av inkomsten. Vi anser vidare att det finns anledning att anpassa den rättsliga regleringen för uppdragen till den faktiska samhällsutvecklingen. Det gäller inte minst regleringen av sjuk- och föräldraledighet. Det är fler kvinnor än män som hoppar av i förtid eller gör långa uppehåll i sina politiska karriärer för att vara föräldralediga och detta får sammantaget konsekvenser för jämställdheten i lokalpolitiken. Vi föreslår därför att det ska vara möjligt att under en begränsad tid vara ledig från sitt uppdrag för att vara föräldra- eller sjukledig. Fullmäktige ska kunna tillsätta en ersättare under ledigheten.

Den lokala politikens organisering

Under senare år har en maktförskjutning skett från fullmäktige och fritidspolitikerna till ledamöterna och ordföranden i kommun- och landstingsstyrelsen. Fullmäktige, som enligt kommunallagen är kommunens och landstingets beslutande församling, har en svag ställning. Dessutom sker beredningen av beslut ofta utanför de formella institutionerna, t.ex. genom förhandlingar mellan partier som gemensamt styr kommunen eller landstinget. Detta påverkar både fullmäktiges och väljarnas möjligheter till insyn i beslutsfattandet och ansvarsutkrävande av beslutsfattarna.

För att ge fullmäktige makt att granska och utkräva ansvar anser vi att fullmäktige bör upparbeta en praxis för den interna granskningen av maktutövningen i kommunen eller landstinget. Vi anser vidare att fullmäktige bör fatta beslut om uppdragsbeskrivningar som förtydligar rollfördelningen mellan olika förtroendevalda, i synnerhet den roll som ordförande i styrelsen och nämnder samt övriga kommunal- och landstingsråd har i politiken. Ur ett medborgarperspektiv är det rimligt att kräva att fullmäktige klargör vilka funktioner dessa förtroendevalda har i den lokala demokratin.

För att motverka elitism och maktkoncentration i politiken anser vi att det också är nödvändigt att verka för en ökad omsättning av de kommunala förtroendeuppdragen. Vi anser att partierna internt eller gemensamt i fullmäktige bör överväga en begränsning i

hur länge en enskild förtroendevald kan inneha ett tyngre uppdrag, t.ex. som ordförande i styrelsen eller i en nämnd. Det skulle öppna upp möjligheter för fler kandidater att träda fram och få betydelsefulla positioner inom politiken. Det skulle också kunna bryta den sociala homogenitet som i regel gör sig gällande högre upp i politiken.

För att öka partiernas synlighet i den lokala demokratin bör fullmäktige, på samma sätt som riksdagen, med jämna mellanrum arrangera allmänpolitiska debatter eller debatter om dagsaktuella frågor i kommunen eller landstinget. Sådana debatter kan bidra till att det allmänna intresset för lokalpolitiken ökar och att lokala partiföreträdare får tillfälle att uttrycka sina ståndpunkter i olika samtidsfrågor. Vi föreslår därför att fullmäktigepresidiet ska kunna fatta beslut om att en allmänpolitisk debatt ska hållas utan samband med ordinarie ärendehantering.

Möjligheter att påverka nationella beslutsprocesser genom institutionella kanaler: remiss, samråd och kommittéväsendet

Den formella kanalen för påverkan på den nationella nivån, remissväsendet, är viktig för att enskilda och intresseorganisationer ska kunna framföra sina synpunkter inför beslut. Åsiktsutbytet inom remissväsendet sker enligt formella regler och ger därmed förutsättningar för transparens och ett jämlikt deltagande. Vid sidan av remissväsendet har användningen av samråd, hearings och konsultationer med särskilt inbjudna organisationer blivit ett allt vanligare sätt för Regeringskansliet att inhämta allmänhetens synpunkter, åsikter och intressen och för att stämma av underlag inför regeringsbeslut.

Öppna upp remissprocesserna och samråden

Vår översyn visar att det i huvudsak är etablerade och resursstarka organisationer som deltar i remissväsendet liksom i samråd och hearings. Mot bakgrund av att de traditionella folkrörelseorganisationerna har förlorat medlemmar och fått en svagare lokal förankring, samtidigt som nyare rörelser har uppkommit på lokal nivå, finns det en risk att de synpunkter och perspektiv som kanaliseras

genom dessa formella kanaler inte är representativa för den breda allmänheten. Det är därför viktigt att remisslistorna och inbjudningar till samråd och hearings vidgas så att nya delar av det civila samhället blir representerade. Riktlinjer för samråd och hearings bör utarbetas.

Elektronisk förvaltning och digitala samråd

Regeringen har beslutat om en målsättning om att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Regeringen ska enligt sin e-förvaltningsstrategi verka ”för öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet”. Det är i detta sammanhang anmärkningsvärt att Regeringskansliet inte har utvecklat sin elektroniska förvaltning. Regeringskansliet har förvisso en särställning utifrån de krav på säkerhet och sekretessbehandling som kan ställas på den myndighet som ska bistå regeringen, men i flera aspekter leder den bristande digitaliseringen till att insynen och delaktigheten blir lidande. Detta gäller inte minst remisshandlingen.

Vi anser att den formella remissprocessen bör kompletteras med ett digitalt samråd som gör det möjligt att lämna synpunkter på konkreta frågeställningar. Digital teknik bör också användas vid övriga samråd, hearings och konsultationer och därigenom göra det möjligt att lämna synpunkter utan att vara fysiskt närvarande. Slutligen bör Regeringskansliet se över hur den elektroniska förvaltningen kan utvecklas. För att ett sådant utvecklingsarbete ska komma till stånd föreslår vi att en arbetsgrupp sätts upp under Förvaltningsministern eller IT-ministern.

Utredningars och kommittéers förutsättningar att samråda

Enligt vår översyn har enskilda och intresseorganisationers möjligheter att påverka politiken genom kommittéväsendet försämrats. Direktiv har blivit mer detaljerade, det är ofta på förhand givet vad utredningarna ska komma fram till och utredningstiden har blivit kortare. Med fler enmansutredningar som har kort tid på sig har kommittéväsendets roll som konsensusbyggare försvagats. Enligt vår bedömning är det därför viktigt att kommittéer och utredningar uppmanas i sina direktiv att samråda och att de ges tillräckligt med

tid för att kunna stämma av och inhämta synpunkter från intresseorganisationer och allmänheten.

Möjligheter att påverka nationella beslutsprocesser genom icke-institutionella kanaler

Vår översyn visar att de informella kontakterna mellan intresseorganisationer och beslutsfattare på nationell nivå har ökat i omfattning under senare år. Denna utveckling är delvis ett resultat av att relationerna mellan beslutsfattandet och intresseorganisationer har ändrat karaktär. Den kan också förklaras av att politiken i sig blivit mer komplex och att kunskaps- och informationsbehovet har ökat. Därutöver har politiken anpassats till nyhetsmedierna, vilket har resulterat i att den politiska kommunikationen har fått en allt större betydelse och att antalet personer som har politisk idéutveckling och påverkan som heltidssyssla, s.k. policyprofessionella, har ökat. Denna utveckling måste betraktas som en av de största förändringarna av den svenska demokratin som har skett under de senaste femton åren.

Vi anser att det finns skäl att vara vaksam på en utveckling där politik- och idéutvecklingen i större utsträckning sker på arenor där enskilda individer inte har möjlighet att fritt delta eller bli representerade. En sådan utveckling skulle kunna innebära att den enskilde får sämre möjligheter till delaktighet, inflytande och insyn i politiken. Det kan också innebära att förutsättningarna för väljarna att utkräva ansvar av de folkvalda försämras. Dessutom är påverkansarbetet en fråga om resurser, vilket inverkar på den politiska jämlikheten.

Kontakterna mellan beslutsfattare och intresseorganisationer bör inte regleras

I nuläget utgör inte lobbyingen i form av informella kontakter mellan beslutsfattare och intresseorganisationer en direkt utmaning för demokratin. Vi förespråkar därför inte att någon form av reglering införs som förändrar förutsättningarna för intresseorganisationernas kontakter med beslutsfattare, t.ex. en registrering av

lobbyister. Denna typ av reglering är svår att utforma på ett ändamålsenligt sätt som inte medför negativa effekter för demokratin.

Det påverkansarbete som intresseorganisationer, PR-byråer eller tankesmedjor genomför riktar sig i första hand till medier. För att medborgarna ska ha goda möjligheter till insyn och ansvarsutkrävande är det centralt att det finns medieaktörer som har kapacitet att fritt granska maktutövandet, producera journalistik som håller hög kvalitet och möjliggöra en offentlig debatt där flera olika röster och perspektiv kommer till uttryck. Mot denna bakgrund anser vi att det är viktigt att regeringen vidtar åtgärder för att skapa förutsättningar för en levnadskraftig, oberoende och mångfacetterad mediamarknad och för en stark och självständig public service.

Medborgerlig förslagsrätt i riksdagen bör införas

För att vitalisera demokratin och stärka de enskilda medborgarnas inflytande över beslutsfattandet föreslår vi att en medborgerlig förslagsrätt i riksdagen, en s.k. folkmotion, ska införas. En folkmotion innebär att en enskild individ som har rösträtt till riksdagen får möjlighet att väcka ett förslag och om detta får stöd av en procent av de röstberättigade till riksdagen ska det tas upp som en motion i riksdagen. Folkmotionen ska kunna lämnas och stödjas över internet. Om motionen fått tillräckligt stöd väcks den i riksdagen på samma sätt som motioner av riksdagsledamöter och utskottsbehandlas. Beroende på vad motionen kräver kan ett bifall till motionen leda till ett utskottsinitiativ eller ett tillkännagivande till regeringen. Förslaget om folkmotion är inspirerat från det s.k. medborgarinitiativet som finns i Finland.

Med en möjlighet att väcka en folkmotion i riksdagen får alla individer tillgång till en formell kanal för att göra sin röst hörd. Detta skulle kunna innebära att det övertag som de resursstarka organisationerna har i opinionsbildningen kan vägas upp. Det skulle också skapa transparens i påverkansarbetet. Införandet av folkmotion kan också motiveras av de politiska partiernas försvagade ställning och de förändrade formerna för politiskt deltagande och engagemang. En sådan reform skulle innebära en ändring av riksdagsordningen. Vi föreslår därför att införandet av medborgerlig förslagsrätt, folkmotion, ska utredas i särskild ordning.

Insynen i riksdagsarbetet

Mot bakgrund av att de informella kontakterna mellan intresseorganisationer och riksdagen har ökat under senare tid kan det finnas skäl att vidta åtgärder för att försäkra att maktutövandet sker i transparenta former. För att medborgarna ska ha möjlighet att framföra sina åsikter och intressen på nationell nivå är det också viktigt att riksdagsledamöterna har goda förutsättningar till kommunikation med medborgarna. I syfte att underlätta kontakten med väljarna anser vi att det kan finnas skäl att se över ledamotsstödet och om delar av detta bör knytas till en finansiering av kansliresurser i ledamöternas valkretsar.

Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

Medborgardialoger och samråd där individer, intresseorganisationer eller andra aktörer bjuds in att delta i beslutsprocesser är vanligt förekommande i kommuner och landsting. Medborgardialoger kan bidra till att beslut kan få en djupare förankring och starkare legitimitet. De kan också bidra till att intressekonflikter eller missnöjesyttringar undviks vid genomförandet av politiska beslut. Medborgardialoger som inger förhoppningar om ett inflytande som inte infrias kan däremot leda till att förtroendet för demokratin som sådan undermineras. Det finns också en risk att medborgardialoger leder till politisk ojämlikhet om deltagandet inte är representativt för kommun- eller landstingsinvånarna.

Fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut

För att medborgardialogerna ska ge positiva demokratieffekter är det viktigt att användandet av medborgardialoger och andra samrådsprocesser formaliseras. Det måste bli tydligt för medborgarna om när och i vilka frågor som kommuner och landsting avser att hålla ett samråd eller medborgardialog samt vilka möjligheter till påverkan som dialogerna ger. Vi föreslår därför att det ska framgå av kommunallagen att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut.

Med en sådan bestämmelse motiveras fullmäktige att stämma av och förankra beslut samtidigt som fullmäktige har ansvar för beredningen och beslutsfattandet. Bestämmelsen framhåller värdet av ett medborgerligt engagemang, vilket är en av de uttalade grundprinciperna till kommunallagen.

Bestämmelsen är en målsättningsparagraf och ska ses som en demokratisk princip. Det är fullmäktige som beslutar om hur medlemmarna ska kunna delta och framföra sina synpunkter och om vilka beslut som ska beredas med ett medborgerligt deltagande. Förslaget innebär att samtliga medlemmar, även unga och utländska medborgare som är folkbokförda, men som än inte har rösträtt, liksom fastighetsägare som är juridiska personer, såsom ideella organisationer och företag, kan beredas möjligheter att framföra sina synpunkter.

Riktlinjer och principer för medborgardialoger och samråd

Vi menar att det finns fördelar med att fullmäktige antar riktlinjer eller principer om när och inför vilka beslut som medlemmarna ska ges tillfälle att framföra synpunkter samt om hur medborgardialoger eller samråd ska genomföras. Riktlinjerna eller principerna bör bl.a. omfatta samrådets och medborgardialogernas plats i beredningsprocessen, vilka dialogerna riktar sig till liksom hur kommunerna och landstingen bjuder in och kommunicerar resultaten av samråd och dialog. Vi ger också rekommendationer om åtgärder bör vidtas som syftar till att förstärka den politiska jämlikheten vid genomförandet av medborgardialoger. Vi menar vidare att digital teknik bör användas i så stor utsträckning som möjligt och att resultaten av medborgardialogerna ska återkopplas till de som har deltagit och berörs. Vi föreslår därutöver att kommunerna och landstingen bör ha en plats på sin webbsida där all information som är relevant för medborgarnas demokratiska delaktighet finns tillgänglig och samlad.

Det förstärkta folkinitiativet

Förstärkningen av medborgarnas möjligheter att påkalla folkomröstningar i kommuner och landsting har lett till att antalet folkinitiativ och lokala folkomröstningar har ökat. Detta har skapat spänningar i den lokala demokratin. Några av de konflikter som uppstått har berott på oklarheter i hur bestämmelserna för folkinitiativet ska tolkas.

För att förenkla initiativprocessen föreslår vi att det inte ska vara nödvändigt för initiativtagare att uppge egenhändiga namnteckningar och att det därmed blir möjligt att samla in underskrifter via internet. Underskrifter som sker över internet och med hjälp av e-legitimation innebär att valideringsprocessen kan bli mer rättssäker, ske snabbare och ta mindre resurser i anspråk. Dessutom är insamling via internet förenligt med de rådande formerna för politiskt engagemang där internet och sociala medier har stor betydelse för det politiska deltagandet. För att en tillförlitlig namnsamling över internet ska bli teknisk möjlig för det stora flertalet föreslår vi att en nationell webbplats för detta ska inrättas.

Vi föreslår vidare ett förtydligande av bestämmelserna om hur det nödvändiga antalet namnunderskrifter för att väcka ett folkinitiativ ska fastställas. Ett problem med de folkomröstningar som inte har hållits i samband med de allmänna valen är att valdeltagandet har varit lågt. Vi anser att konflikter skulle kunna undvikas om de politiska partierna innan folkomröstningen kommunicerar vad som enligt dem krävs för att utslaget i folkomröstningen ska respekteras.

Även om det har uppstått problem i samband med folkinitiativen och folkomröstningarna menar vi att det principiella värdet av att väljarna har en möjlighet till direktdeltagande i politiska beslutsprocesser överväger de negativa erfarenheterna. De flesta folkomröstningarna som varit sedan år 2011 har stimulerat det demokratiska deltagandet lokalt och det finns inget som tyder på att folkinitiativen har påverkat den politiska jämlikheten eller förtroendet för demokratin negativt. De problem som har uppstått har i första hand berott på att de styrande politikerna inte tagit hänsyn till eller bemött starka folkopinioner som uttryckts av olika väljargrupper mellan valen. För att förebygga sådana missnöjesyttringar är det viktigt att kommunerna och landstingen i enlighet med vårt

förslag ovan verkar för att ge medlemmarna förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut.

Medborgarförslag och folkmotion

Vår översyn av medborgarförslaget visar att det gett begränsade demokratieffekter. Medborgarförslaget har främst använts som en förslagslåda eller en synpunktshantering för vardagsnära frågor och de fåtal personer som lämnar förslag är inte representativa för befolkningssammansättningen i dess helhet. Behandlingen av medborgarförslagen tar också mycket tid och resurser i anspråk. Därutöver skapar medborgarförslag en relation mellan enskilda medborgare och förtroendevalda, men inte mellan de förtroendevalda och sammanslutningar av medborgare. Enskilda förslag stimulerar därmed inte till en vidare dialog och ger heller ingen antydning om det finns en stark opinion i den fråga som väcks.

I syfte att stärka dialogen mellan väljare och förtroendevalda och förenkla den administrativa hanteringen för kommunerna och landstingen föreslår vi att medborgarförslaget ersätts av ett nytt verktyg, folkmotion, som blir tvingade för alla kommuner och landsting. Alla folkbokförda i en kommun eller en kommun inom landstinget, dvs. även de som inte har rösträtt i kommun- och landstingsvalen, ska ha möjlighet att lämna förslag om något som rör kommunens eller landstingets verksamhet. Folkmotioner som under en period av sex månader får ett stöd av minst en procent av de folkbokförda i kommunen eller landstingen ska beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att folkmotionen väcktes. Hanteringen av en folkmotion ska ske på samma sätt som för ett medborgarförslag, vilket innebär att fullmäktige får överlåta till styrelse eller annan nämnd att besluta i ärenden som väckts genom folkmotion. För undertecknandet av folkmotionen gäller samma regler som för folkinitiativet, dvs. att insamlingen av namn ska kunna ske över internet. Enskilda individer kan därmed för namninsamling till en folkmotion välja att använda den webbportal som vi föreslår ska inrättas på nationell nivå.

Ungas delaktighet och inflytande

De flesta unga upplever att de saknar inflytande över det politiska beslutsfattandet och en stor del av de unga känner sig inte delaktiga i samhället. Unga är därutöver underrepresenterade i de politiska partierna, i de politiska församlingarna och i föreningslivet. På samma sätt som för äldre finns det skillnader i deltagandet utifrån faktorer såsom socioekonomisk bakgrund, kön, funktionsförmåga och utländsk bakgrund. Undersökningar visar samtidigt att det politiska intresset är starkt bland unga i dag. En stor andel av de unga är engagerade och vill påverka politiken. Unga visar en stark tilltro till demokratin och de allra flesta uttrycker ett stöd för de grundläggande demokratiska värderingarna. Sammantaget anser vi att det är nödvändigt med ett perspektivskifte när det kommer till synen på unga. Vi bör inte se unga som en utmaning för demokratin utan i stället bör ungas engagemang och intresse ses som en tillgång för demokratin. Fokus bör vara på att bjuda in unga människor att delta brett i den lokala demokratin.

Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Vi föreslår att en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år sker vid valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Försöksverksamheten ska genomföras i kommuner som ansöker till regeringen om detta och den ska därefter följas upp och utvärderas. En sänkning av rösträttsåldern till 16 år innebär att genomsnittsåldern för förstagsväljare blir 18 år, från nuvarande 20 år. Det skulle innebära ett incitament för unga att intressera sig för den lokala politiken och därmed motivera fler att vilja ta ett förtroendeuppdrag. Genom att rösträttsåldern infaller då en person fortfarande går i skolan ökar också samhällets möjligheter att påverka ett röstningsbeteende på längre sikt. Samtidigt ger det skolan ett konkret tillfälle att undervisa om demokratifrågor. En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder är därutöver i linje med det nationella målet för ungdomspolitik, enligt vilket unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen. Försöksverksamheten ska enbart gälla kommunala val och folkomröstningar, i vilka flera frågor som direkt berör ungas vardag avgörs. När det gäller val till riksdagen är det viktigt att rösträtten fortsatt är knuten till myndighetsåldern.

Ungas deltagande i beslutsfattande i kommuner och landsting

Vårt förslag om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut innebär att kommunerna och landstingen även bör tillgodose ungas perspektiv i beslutsprocesserna. Ett sätt att göra detta är genom inflytandeforum, som ungdomsråd eller motsvarande, där unga inbjuds att medverka i politiska beslutsprocesser. Samråd med sådana inflytandeforum bör vara en formell del i beredningsprocesser på lokal och regional nivå. Samtidigt är det viktigt att dessa forum verkligen är representativa för gruppen unga i kommunen eller landstinget. Det är också viktigt att formerna för samråd anpassas efter ungas förutsättningar att delta. Kommuner och landsting bör anta ett regelverk för hur ungas perspektiv ska tillgodoses i beslutsprocesserna liksom en policy eller en handlingsplan för den lokala ungdomspolitiken.

Skolans demokratiuppdrag

Vi anser att kunskapen om hur kommuner och landsting fungerar samt formerna för medborgerligt inflytande i det politiska beslutsfattandet bör öka bland skolelever. Skolor bör i större utsträckning samverka med förvaltningen i kommuner och landsting och träffa företrädare för de politiska partierna på lokal nivå. Vi föreslår därför att den lokala demokratins funktionssätt ska ingå som en av insatserna i det nationella skolutvecklingsprogrammet. Detsamma ska gälla för kunskap om kritisk granskning och källkritik. Vi menar vidare att föreningsengagemanget i grund- och gymnasieskolorna måste stödjas.

Även universiteten och högskolorna har en central plats i demokratin. Det är därför viktigt att de politiska studentförbunden, politiska partier och andra föreningar som baseras på en värdegrund av demokrati och mänskliga rättigheter har goda förutsättningar att verka på högskolorna. För att betona högskolornas betydelse för demokratin anser vi att det bör framgå av högskolelagen att högskolorna ska verka för att främja demokratins centrala principer och respekten för allas lika värde.

Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättningar är något mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkning. Detta avspeglar sig i valdeltagandet och i representationen i de politiska församlingarna. Bristande tillgänglighet av olika slag utgör fortsatt ett hinder för att kunna delta fullt ut i samhället. Tillgängligheten till möteslokaler för fullmäktigesammanträdena har förbättrats, men är alltjämt otillfredsställande när det kommer till lokaler för nämnd- och i synnerhet partimöten. Det är därför viktigt att tillgänglighetsarbetet fortsätter och att kommunen eller landstinget tillhandahåller tillgänglighetsanpassade lokaler också för nämnd- och partigruppsmöten och i större utsträckning än i dag möjliggör för beslutsfattande på distans i fullmäktige och nämnder.

Ett särskilt problem för förtroendevalda som är i behov av stöd och service för att kunna fullgöra sitt politiska uppdrag är att det är svårt att kombinera förtroendeuppdraget med familje- och arbetsliv, särskilt om de inte får tid till assistans beviljad för att utöva ett politiskt engagemang. Förtroendevalda som beviljats personlig assistans ska få den assistans som de har rätt till för att kunna fullgöra sina förtroendeuppdrag.

Vårt förslag om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut har också betydelse för personer med funktionsnedsättning. Med anledning av vårt förslag bör kommuner och landsting inrätta funktionshindersråd som ges reella möjligheter till inflytande. Fullmäktige bör också anta reglementen för rådets funktion i den kommunala organisationen.

I syfte att säkerställa att den demokratiska delaktigheten får större utrymme i funktionshinderspolitiken föreslår vi att demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning ska utgöra ett eget mål i den kommande funktionshindersstrategin. Genom att ett mål antas betonas vikten av tillgänglighetsarbetet i det demokratifrämjande arbetet och att underlag tas fram för att synliggöra utvecklingen.

Låt fler forma framtiden!

Det är inte möjligt att göra genomgripande förändringar av demokratins funktionssätt genom en statlig utredning. Demokratien förändras tillsammans med att samhället förändras. I de fall de demokratiska spelreglerna ändras måste det göras med försiktighet och utifrån en politisk samsyn. Vår uppgift har varit att genom förnyelse och gradvisa förändringar av demokratins spelregler göra demokratin mer relevant för sin samtid. Det övergripande syftet med våra förslag är att förmå fler att bli delaktiga och därmed skapa förutsättningar för ett mer jämlikt inflytande. Vi anser samtidigt att det är viktigt med en debatt om tillståndet i demokratin. Den fortsatta debatten bör ta vid där vi slutar och handla om hur fler ska få vara med och forma framtiden. Med tanke på de stora samhällsförändringar som nu sker förefaller det sig naturligt att inom ett decennium på nytt utvärdera och se över demokratins funktionssätt.

Medborgarlöften Köpings kommun 2016

Bakgrund

Samverkan mellan polis och kommun är en nödvändighet för att kunna arbeta effektivt med brottsförebyggande arbete. Medborgarlöften är en del av polismyndighetens nya styrning och innebär att den lokala problembilden ska vara utgångspunkt för de mål som polisen arbetar med lokalt.

Medborgarlöften är en utveckling av kommunens och polisens tidigare samverkansöverenskommelser. Det handlar om konkreta aktiviteter som kommun och polis tillsammans kommit överens om för att öka tryggheten och minska brottsligheten.

Genom medborgarlöften ska medborgar- och medarbetarperspektivet tas tillvara i högre utsträckning för att tydliggöra den lokala problembilden. *Medborgarna ska lokalt involveras och löftena ska innehålla det som medborgarna upplever som problem.*

Problembild - upplevd trygghet

Tryggheten i Köping är en strategiskt viktig fråga som påverkar många kommuninvånare och besökare i deras vardag. År 2014 visade kommunens och polisens gemensamma kartläggning att det fanns problem i Köpings centrum med bl.a. fylleri och ordningsstörningar. Allmänhet och näringsidkare kände sig otrygga i sin vardag - trots att anmäld brottslighet i centrum inte hade ökat. Efter genomförda åtgärder har det visat sig att vissa utmaningar kvarstår.

Medborgardialoger inför 2016

Under hösten 2015 genomförde kommunen och polisen medborgardialoger för att ytterligare utöka medborgarnas inflytande samt få en bild av vad medborgarna upplever för problem gällande tryggheten i kommunen. Syftet var att få ett stärkt underlag för att kunna besluta om rätt framtida insatser.

Medborgardialoger genomfördes på följande sätt:

Under november månad 2015 har medborgardialogsträffar genomförts i flera av kommunens delar samt inom tätorten. Dessutom har medborgardialog skett inom existerande forum såsom exempelvis pensionärsrådet och kommunens ungdomsfullmäktige. En trygghetsenkät har tagits fram, enkäten har under hösten 2015 kunnat fyllas i både fysiskt och digitalt via kommunens webbsida. Sammanlagt har ett hundratal köpingsbor deltagit i dialogträffar och 152 svarat på enkäten. Insamlingen har inte skett genom statistiskt säkerställda metoder så några generella slutsatser kan inte dras utifrån underlaget. Underlaget skall istället ses som ett komplement till tidigare genomförda undersökningar och kartläggningar inom trygghetsområdet i Köpings kommun.

Medborgarlöften 2016

Med tidigare samverkansöverenskommelse och medborgardialoger som grund för fortsatt arbete lovar Köpings kommun och polisen att arbeta för att förebygga brott och öka tryggheten i Köping.

Detta gör vi genom att:

- Polisen lovar att arbeta med ordnings- och trygghetsfrågor i Köpings centrum genom polisiär närvaro och synlighet.
- Polisen lovar att vid minst fem tillfällen genomföra trygghetsskapande åtgärder i Köpings centrum genom riktade polisiära insatser innefattande fotpatrullering, förstärkt med polisvolontäruppdrag.
- Polisen lovar att utföra trafiksäkerhetsinsatser på de platser i kommunen som i medborgardialogerna särskilt utpekats som otrygga ur trafiksäkerhetssynpunkt. Detta gäller även platser utanför Köpings tätort.
- Köpings kommun lovar att arbeta med att skapa tryggare belysning i den offentliga miljön. En översyn av belysningen i Köpings centrum ska ske enligt Köpings kommuns belysningsprogram. Belysningen ska förstärkas på 10 platser där gång- och cykeltrafiken korsar starkt trafikerade gator.
- Köpings kommun lovar att under året arbeta förebyggande mot cykelstölder. Kommunen kommer att installera en kameraövervakning av cykelparkeringen på stationsområdet i syfte att förebygga cykelstölder på denna särskilt utsatta plats.

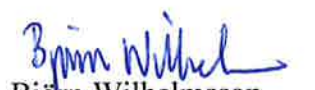
Gemensamt löfte 2016

- Köpings kommun och polisen lovar att under året gemensamt genomföra en kartläggning gällande bostadsområdet Nygård för att under 2017 arbeta med ett trygghetsskapande projekt i området.

Medborgarlöftena ska gälla för 2016.

Köping 2016-03-17

Roger Eklund
Kommunalråd

Björn Wilhelmsson
Lokalpolisområdeschef

Datum
2016-03-16

§ 106

Stadskansliet

Olle Emanuelsson, kommunchef
0221-251 40
Olle.Emanuelsson@koping.se

KÖPINGS Stads:	
2016 -03- 17	
Dnr KS 2016/256	Diariet 014

Kommunstyrelsen

Kommunikationspolicy för Köpings kommun

Stadskansliet har under en tid arbetat med framtagande av en kommunikationspolicy för kommunen eftersom detta är något vi saknar.

Kommunikationspolicyn ska ge vägledning i att bedriva ett strategiskt kommunikationsarbete för att på bästa sätt fullgöra det demokratiska uppdraget och stödja förverkligandet av den bild vi vill förmedla. Policyn anger ramarna – hur och varför kommunen ska kommunicera, kommunikationens roll samt ansvarsfördelning.

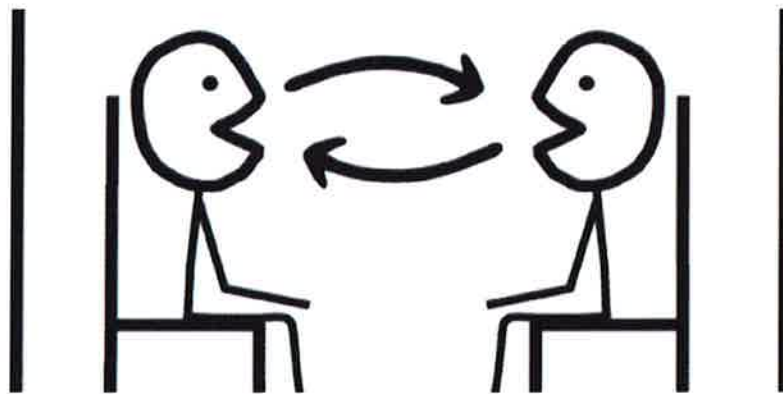
Förslag till beslut

att anta föreliggande förslag till kommunikationspolicy för Köpings kommun.

Olle Emanuelsson
Kommunchef

Karina Johansson
Kommunikationsansvarig

Kommunikationspolicy

Innehåll

Syfte och inledning	3
Kommunikationens roll	3
Mål	4
Intern kommunikation	4
Extern kommunikation	4
Massmedia och sociala medier	4
3T och kommunikation	5
Övergripande regler för kommunikation	6
Allmänna regler som gäller för all kommunikation	6
Regler som gäller för intern information	6
Regler som gäller för övergripande extern kommunikation	7
Kommunikationsenhetens ansvar och uppgifter	8
Kommunikationsenheten ansvarar för	8
Lagstiftning inom området	9
Tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen	9
Förvaltningslagen	9
Meddelarskyddet	9
Upphovsrättslagen	9
Personuppgiftslagen.....	9
Diskrimineringslagen.....	9
Språklagen	9

Syfte och inledning

Köpings kommuns ska kännetecknas av öppenhet och transparens. Som en offentlig och demokratisk organisation, samt som arbetsgivare, ska Köpings kommun skapa respektfulla relationer samt uppmana till dialog. Det innebär att vi ska vara proaktiva i vårt informations- och kommunikationsarbete.

Köpings kommuns kommunikationspolicy ska ge vägledning i att bedriva ett strategiskt, kommunikationsarbete för att på bästa sätt fullgöra det demokratiska uppdraget och stödja förverkligandet av våra mål samt av den bild vi vill förmedla. Kommunikationspolicyn anger ramarna - hur och varför kommunen ska kommunicera, kommunikationens roll och ansvarsfördelning.

Hur vi kommunicerar och löser våra uppgifter påverkar omvärldens bild av Köpings kommun. Vi är alla kommunens ansikte utåt. Alla medarbetare har därför ett kommunikativt ansvar att vara goda representanter för kommunen och våra respektive verksamhetsområden.

Kommunikationens roll

Kommunikation är ett strategiskt verktyg och behöver vara integrerat på ett systematiskt sätt i alla processer och större beslut. Det kommunikativa uppdraget ska alltid kunna relateras till våra verksamhetsmål. Detta gäller både ur det internkommunikativa och ur det externkommunikativa perspektivet.

Mål

Utgångspunkten för vårt kommunikationsarbete är att vi alla vill, kan och förväntas vara delaktiga i arbetet med att kommunicera med medarbetare, medborgare, företagare, besökare och andra som har ett intresse av att få kunskap om vår verksamhet och vår kommun.

När vi kommunicerar ska vi alltid ta hänsyn till mottagarens kunskaper, behov och vilka kommunikationskanaler som är lämpliga för ändamålet. Tydlig kommunikation medför att mottagaren förstår innebörden av det som kommuniceras.

Kommunens kommunikation ska vara effektiv, professionell och lättillgänglig och präglas av tydlighet, objektivitet och saklighet.

Intern kommunikation

Väl fungerande intern kommunikation bidrar till effektivitet, till samhörighet och förståelse för andras arbetsuppgifter. Därför är den interna kommunikationen en förutsättning för en god och effektiv organisation.

Den interna kommunikationen har som mål att medarbetare ska få större förståelse, och insyn i kommunens olika mål och uppdrag. Kommunikationen ska också bidra till att stärka kommunens gemensamma identitet. Den ska även bidra till effektivare processer och underlätta medarbetarnas dagliga arbete.

Chefer har ett särskilt ansvar för den interna kommunikationen. Varje enskild medarbetare ansvarar dock själv för att ta del av den information som krävs för att kunna genomföra ett bra arbete. Det är varje medarbetares skyldighet att aktivt söka och delge information internt.

Extern kommunikation

Den externa kommunikationen ska stärka förutsättningarna för kommuninvånarna att delta i den demokratiska processen. Den ska också tydliggöra verksamheternas uppdrag, skapa intresse, samt visa på en öppenhet. Kommunikationen ska stärka bilden av oss utifrån våra kärnvärden - trevlig, trovärdig, tillgänglig.

I mötet med kommuninvånare, uppdragsgivare, samverkanspartners och media ska medarbetare uppfattas som professionella och konsultativa inom respektive verksamhetsområde.

Massmedia och sociala medier

Bilden som till exempel tidningar, radio, tv och sociala medier förmedlar, inte minst utifrån en granskande roll, har stor betydelse för hur vi som kommun uppfattas. Därför är det viktigt att vi arbetar för goda relationer, med målet att ge en så korrekt bild av vår verksamhet som möjligt.

Goda relationer med media kräver att vi agerar med öppenhet, snabbhet och med god tillgänglighet, både inför händelser samt när vi bemöter händelser som inträffat.

3T och kommunikation

Det vi kommunicerar ska vara trevligt, trovärdigt och inte minst tillgängligt. Med tillgänglig kommunikation menas att vi ska vara transperenta och sakliga samt lätta att förstå och ta del av. Kommunikationen ska utgå från mottagarens behov och vara anpassad för mottagaren. Detta är särskilt viktigt vid kommunikation med personer som har särskilda behov. Vår kommunikation ska underlätta för alla mottagare att göra medvetna val och ta del av kommunens service.

Kommunikationsverksamheten utgår från de lagar och regler som finns om begripligt språk, informationsfrihet, yttrandefrihet, offentlighet, sekretess, diskriminering och informationsansvar.

Genom att låta 3T genomsyra vår kommunikation bidrar vi till att bygga vårt anseende och stärka kommunens varumärke. Vår kommunikation ska bidra till ett högt förtroende för Köpings kommun och till god förvaltningskultur, det vill säga en effektiv verksamhet där tydlig, trovärdig och tillgänglig är centrala begrepp.

Övergripande regler för kommunikation

Kommunikationen är en integrerad del i verksamheten och är ett medel för organisationen och dess medarbetare att nå målen och möta målgruppernas behov. Allt vi gör uppfattas av omvärlden, och kommunikation är ett gemensamt ansvar. Vi är bärare av vår värdegrund och därmed vårt varumärke.

Allmänna regler som gäller för all kommunikation

- Varje medarbetare ansvarar för att han eller hon har grundläggande kunskap om verksamheten.
- Kommunikationsaspekten ska beaktas inför stora beslut. Det innebär bland annat att den som ansvarar för ett projekt eller föredrar ett beslut också ansvarar för att detta, i konsultation med kommunikationsenheten, kommuniceras korrekt.
- Om det är möjligt ska information lämnas internt innan den lämnas externt.
- Kommunikationen ska vara tydlig, det vill säga ha ett begripligt språk, en enkel och strukturerad form och vara anpassad till målgruppen.
- Kommunikationen ska vara trovärdig och korrekt.
- Kommunikationen ska vara tillgänglig.
- Den grafiska profilen ska följas i all kommunikation oavsett avsändare och kanal.

Regler som gäller för intern information

- Intranätet är huvudkanal för intern information.
- Intranätets projekt- och arbetsgrupper är huvudkanal för hantering av arbetsmaterial mellan medarbetare som ingår i specifika avgränsade projekt och arbeten.
- E-post är ett komplement vid snabb information eller vid information till tillfälliga grupper av medarbetare.
- Möten är huvudkanal för samverkan och dialog, till och från chefer, och mellan medarbetare.
- Alla medarbetare har ett ansvar att ta del av och dela med sig av information.

Regler som gäller för övergripande extern kommunikation

- Kommunikationsansvarig ansvarar för att i samråd med förvaltningschefer specificera prioriterade externa målgrupper.
- Kommunikationsansvarig avgör vilka kanaler som bör användas vid kontakt med prioriterade externa målgrupper vid kommungemensam kommunikation.
- Respektive nämnd bestämmer efter samråd med kommunikationsansvarig om konton för sociala medier.
- Respektive förvaltningschef bestämmer i samråd med kommunikationsansvarig för domäner eller publikationer i kommunens namn.
- Kommunchef, förvaltningschef, eller delegerad, uttalar sig om frågor på tjänstemannanivå som faller inom verksamhetsområdet eller enligt uppdrag.
- Kommunikationsenheten ska kontaktas inför mediekontakter där det är möjligt, annars så snart det går.
- Medarbetare som, inom ramen för sin anställning, önskar delta i debatt eller på annat sätt representera kommunens åsikter i externa medier får göra det efter dialog med chef. Chefen ansvarar för att kommunikationsansvarig får kännedom om medarbetarens deltagande i media¹.

---

¹ Som privatperson står det däremot var och en fritt att uttala sig i egen sak. Man har dessutom via meddelarskyddet rätt att ge massmedier upplysningar utan att ens identitet ska bli röjd för någon annan.

Kommunikationsenhetens ansvar och uppgifter

Kommunikationsenheten har det övergripande ansvaret att driva och stödja utvecklingen av kommunikationsarbetet i kommunen. Kommunikationsenheten är kommunledningens stöd i arbetet med att uppnå fastställda mål och skapa förtroende. De ansvarar också för att de riktlinjer som finns inom området är kända och följs av hela organisationen samt hålls uppdaterade.

Kommunikationsenheten ansvarar för

1. samordning av kommunövergripande redaktionella insatser och kommunikation när det gäller budskap, tillgänglighet och likvärdighet i struktur, form och rubriksättning.
2. coaching och strategiskt ledningsstöd till chefer i kommunikationsfrågor.
3. planering, identifiering av behov och att leda utbildningar inom kommunikationsområdet.
4. ledning av kommunens kommunikationsarbete vid kris.
5. att planera och ge råd och stöd gällande kommunikationsplanering, budskapshantering, kommunikationsmetoder, kanalval, strategier, målgruppsanpassning och målgruppsanalyser kring viktiga frågor och större projekt.
6. att vara ett kommunikativt stöd vid större mediakontakter
7. utvärdering och uppföljning av utvalda kommunikationsinsatser.
8. omvärldsbevakning, bevaka trender och bedöma om, och hur, de kan påverka organisationen.

Lagstiftning inom området

Tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen

Alla handlingar som kommit in till, eller upprättats av, myndigheten är allmänna och offentliga, med undantag för handlingar som faller under sekretess.

Förvaltningslagen

Enligt lagen är kommunen skyldig att ge allmänheten god kunskap om hur kommunen styrs och vilka möjligheter som finns att påverka före beslut. Kommunen ska även lämna upplysning, vägledning och råd i frågor som rör kommunens verksamhetsområde.

Meddelarskyddet

Det står var och en fritt att meddela uppgifter i någon fråga. Kommunen får inte undersöka vem som har lämnat ut information till massmedia eller vem som frågar efter offentliga uppgifter.

Upphovsrättslagen

Alla texter och bilder har upphovsrättsligt skydd, både ideellt och ekonomiskt.

Personuppgiftslagen

Skyddar människors personliga integritet mot behandling av personuppgifter.

Diskrimineringslagen

Samtliga diskrimineringsgrunder ska beaktas vid kommunens kommunikation.

Språklagen

I denna lag finns bestämmelser om svenska språket, de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket. Lagen innehåller även bestämmelser om det allmännas ansvar för att den enskilde ges tillgång till språk samt om språkanvändning i offentlig verksamhet och i internationella sammanhang. Myndighetstexter ska vara skrivna på ett vardat, enkelt och begripligt språk.

© Köpings kommun

Policyn skriven av:

Karina Johansson, [Klicka här och skriv datum]

Antagen av:

[Klicka här och skriv nämnd, datum och §]

Rapporten finns även att läsa och ladda ner på www.koping.se

Stadskansliet
Kajsa Landström
Kommunsekreterare

Kommunfullmäktige

Pågående motioner och medborgarförslag i april 2016**Motioner**

Motion	Inlämnad	Remitterad till
Familjecentral i Köpings tätort.	KF: november 2015. Inlämnad av A-C Ragnarsson (KD)	AU 151215: stadskansliet för yttrande.
Renhållning – utveckla fastighetsnära insamling.	KF: februari 2016. Inlämnad av Maria Liljedahl (SD).	AU 160322: Västra Mälardalens Kommunalförbund och Vafab Miljö AB för yttrande.
Flytt av 6:or till mellanstadiet.	KF: februari 2016. Inlämnad av Maria Liljedahl (SD).	AU 160322: barn- och utbildningsnämnden för yttrande.
Kommunens förebyggande arbete + åtgärdsplan vid utbrott av smittsam sjukdom.	KF: februari 2016. Inlämnad av Maria Liljedahl (SD).	AU 160322: barn- och utbildningsnämnden + kommunalnämnden för yttrande.
Förebyggande arbete + förhindra smittspridning.	KF: februari 2016. Inlämnad av Maria Liljedahl (SD).	AU 160322: barn- och utbildningsnämnden + kommunalnämnden för yttrande.
Kommunens tillgång till vaccin.	KF: februari 2016. Inlämnad av Maria Liljedahl (SD).	AU 160322: stadskansliet för yttrande.

Kansliavdelningen

Postadress
Köpings kommun
731 85 Köping

Besöksadress
Rådhuset
Stora Torget

Telefon
0221-250 00

Fax
0221-251 31

Hemsida och e-post
www.koping.se
kopings.kommun@koping.se

Bankgiro
991-1215

Org.nr
212000-2114

Datum
2016-03-23**Medborgarförslag**

Medborgarförslag	Inlämnad	Remitterad till
Samordna BVC, MVC och en kommunal förskola.	KF maj 2012	AU 120814: stadskansliet.
Turistiskt entreprenörskapsprojekt.	KF sep 2014	AU 141021: stadskansliet
Döp om Zigenabacken.	KF nov 2014	AU 141216: stadsarkitektkontoret
Konsertlokal i Köping.	KF mar 2015	AU 150421: stadskansliet
Slingrande cykelbana.	KF nov 2015	AU 151215: stadskansliet (KBAB)
Utöka verksamheten "hundgruppen"	KF jan 2016	AU 160209: vård- och omsorgsnämnden.
"Kompis Sverige"	KF jan 2016	AU 160209: social- och arbetsmarknadsnämnden.
Samhällsinformation via mail	KF jan 2016	AU 160209: stadskansliet
Ökad säkerhet i trafiken, trafikljus + rondell	KF feb 2016	AU 160322: tekniska kontoret.

Olle Emanuelsson
kommunchefKajsa Landström
kommunsekreterare

§ 108

KÖPINGS Stadska	
2016 -03- 16	
Dnr KS 2016/252	Diariet 042

Västra Mälardalens Kommunalförbund

**Granskning av årsredovisning
2015-12-31**

Revisionsrapport

Offentlig sektor
KPMG AB
2016-02-25
Antal sidor: 10

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Bakgrund	2
3.	Syfte	3
4.	Avgränsning	3
5.	Revisionskriterier	3
6.	Ansvarig	4
7.	Metod	4
8.	Projektorganisation	4
9.	Årsredovisningen	4
9.1	Allmän bedömning	4
9.2	Om efterlevnaden av gällande redovisningsrekommendationer	5
10.	Bedömning av finansiella mål och verksamhetsmål	5
10.1	Bakgrund	5
10.2	Finansiella mål	5
10.3	Verksamhetsmål	6
11.	Årsredovisningen i övrigt	6
11.1	Förvaltningsberättelsen	6
11.2	Balanskravet	6
11.2.1	Gällande regler	6
11.2.2	Balanskravet i årsredovisningen	7
11.3	Resultaträkning	8
11.4	Balansräkning	9
11.5	Kassaflödesanalys	9
11.6	Övrigt	10

1. Sammanfattning

Vi har av revisorerna i Västra Mälardalens Kommunalförbund (VMKF) fått i uppdrag att översiktligt granska årsredovisningen per 2015-12-31.

Förbundets revisorer ska enligt 9 kap KL1 bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige (förbundsdirektionen) beslutat (9 a §). Revisorernas uttalande avges i revisorernas bedömning av årsredovisningen.

Vårt uppdrag är att granska årsredovisningen för att ge revisorerna underlag för sin bedömning.

Resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med det fastställda finansiella målet. Det samlade uttalandet från VMKF om måluppfyllelse finns beskrivet i årsredovisningen och motsvarar därmed lagens krav. Redovisningen av måluppfyllelse av respektive verksamhetsmål är tydlig och bra men vi saknar dock en sammanfattning och kommentar avseende den totala måluppfyllelsen.

Förbundets resultat för 2015 uppgår till -1 600 TSEK varav Renhållningen står för -2 120 TSEK och Slamverksamheten för +87 TSEK. Vissa av verksamheterna redovisar överskott medan andra visar stora underskott och avvikelser mot budget. Förbundet bör se över hur man hanterar kostnadsutvecklingen i verksamheterna och ha en ändamålsenlig verksamhetsuppföljning, som kan uppmärksamma onödiga kostnadspådrivande orsaker tidigare, för att i framtiden undvika att det inträffar igen.

Vi bedömer att Västra Mälardalens Kommunalförbund per 2015-12-31 lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans och att resultatet är förenligt med de finansiella mål om god ekonomisk hushållning som följs upp i årsredovisningen.

Vi bedömer att årsredovisningen i all väsentlighet redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Vi bedömer vidare att årsredovisningen i allt väsentligt uppfyller kraven på rättvisande räkenskaper och är upprättad enligt god redovisningssed.

2. Bakgrund

Vi har av revisorerna i Västra Mälardalens Kommunalförbund fått i uppdrag att översiktligt granska årsredovisningen per 2015-12-31. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2015. Kommunalförbundet är gemensamt för kommunerna Köping, Arboga, Kungsör och Surahammar.

Kommuner och landsting får bilda kommunalförbund och överlämna vården av kommunala angelägenheter till sådana förbund. Om inget annat sägs i kommunallagen gäller denna i tillämpliga delar (KL 3 kap 20 – 21 §§).

---

¹ Kommunallag (1991:900)

Förbundets revisorer ska enligt 9 kap KL2 bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige (förbundsdirektionen) beslutat (9 a §). Revisorerna uttalanden avges i revisorernas bedömning av årsredovisningen.

Vårt uppdrag är att granska årsredovisningen för att ge revisorerna underlag för sin bedömning.

3. Syfte

Syftet med granskningen är att bedöma om förbundets årsredovisning har upprättats i enlighet med kommunallagen, kommunal redovisningslag och god redovisningssed i kommuner och landsting. Resultatet av vår granskning utgör underlag för revisorernas uttalande beträffande årsredovisningen.

4. Avgränsning

Granskningen omfattar årsredovisningen 2015-12-31.

Granskningen av räkenskaper är översiktlig och avser endast underlag för bedömning av direktionens finansiella mål och verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning.

Vår granskning har varit inriktad på att hitta väsentliga fel (bedömda eller konstaterade) i årsredovisningen. I vår granskning ingår inte primärt att granska den interna kontrollen över förbundets kostnader och intäkter.

Granskningen har inte som syfte att identifiera brottsliga handlingar, t ex förskingring.

5. Revisionskriterier

Vi kommer att bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt följer

- Kommunallag och kommunal redovisningslag
- God redovisningssed, definierad av Rådet för Kommunal Redovisning, RKR, och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL
- Interna regelverk och instruktioner
- Direktionsbeslut

Vi kommer vidare att bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål förbundsdirektionen beslutat, som är av betydelse för god ekonomisk hushållning.

---

² Ibid

6. Ansvarig

Granskningen avser VMKF:s årsredovisning som enligt 8 kap 20 a § KL ska behandlas av kommunfullmäktige i respektive kommun.

7. Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudie av relevanta dokument inklusive årsredovisningen
- Intervjuer med berörda tjänstemän
- Analys av nyckeltal för verksamhet och ekonomi i den omfattning som krävs för att bedöma om resultatet är förenligt med de beslutade målen
- Stickprovsvis granskat specifikationerna till årsredovisningen med tillhörande underlag för avstämning och verifiering av väsentliga balansposter i den omfattning som krävs som underlag för bedömning av finansiella målen.
- Översiktlig analys av resultaträkningen

Granskningen har utförts enligt god revisions sed. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning därför inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda felaktigheter kan förekomma.

8. Projektorganisation

Granskningen har genomförts av Martin Ingberg, auktoriserad revisor, Sofia Landås, kommunrevisor, och Elisabeth Innala, kommunrevisor.

9. Årsredovisningen

9.1 Allmän bedömning

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av kommunalförbundets resultat och ställning. Årsredovisningen har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

Vi anser att årsredovisningen i allt väsentligt följer lag och god redovisningssed.

9.2 Om efterlevnaden av gällande redovisningsrekommendationer

I årsredovisningen anges under avsnittet ”Redovisningsprinciper” att redovisningen skett enligt god kommunal redovisningssed med vilket avses i överensstämmelse med lagen om kommunal redovisning och Rådet för kommunal redovisnings (RKR:s) rekommendationer.

I vår granskning har vi stickprovsvis granskat om detta påstående stämmer genom översiktlig avstämning av kommunalförbundets årsredovisning mot RKR:s gällande rekommendationer. Baserat på detta och väsentlighetsprincipen är vår bedömning att kommunalförbundet i huvudsak efterlever rekommendationerna.

10. Bedömning av finansiella mål och verksamhetsmål

10.1 Bakgrund

Enligt kommunallagens bestämmelser ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de av fullmäktige (förbundsdirektionen) beslutade målen.

10.2 Finansiella mål

Förbundet ska generera ett överskott om minst 50 kkr för året

Av årsredovisningen framgår VMKF:s bedömning av måluppfyllelsen som följer:

Resultatmål om 50 kkr i överskott på årsbasis:

VMKF:s bedömning: Målet uppfylls (grön prick under avsnittet ekonomisk analys, sid. 27)

Verksamhetens aktiviteter som är kopplat till de finansiella målen är att utveckla e-tjänster inom Administrationen, samt ett effektiviseringsarbete och utbyte av fordon inom Räddningstjänsten.

Kommentar

Resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med det fastställda finansiella målet. Det samlade uttalandet från VMKF om måluppfyllelse finns beskrivet i årsredovisningen och motsvarar därmed lagens krav.

Vi bedömer att VMKF per 2015-12-31 lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans, och att resultatet är förenligt med de finansiella mål om god ekonomisk hushållning som följs upp i årsredovisningen.

10.3 Verksamhetsmål

Kommunalförbundet har liksom föregående år redovisat måluppfyllelsen genom att markera målen med grön, gul, röd eller vit symbol. Detta ger en tydlig överblick över måluppfyllelse för respektive mål. I årsredovisningen finns också en tydlig beskrivning av vad respektive färg i måluppfyllelsen innebär.

Vi saknar dock en samlad bedömning av måluppfyllelsen i förvaltningsberättelsen som utgår från och sammanfattar respektive verksamhets övergripande mål. Vår uppföljning av kommunalförbundets samlade målavstämning har därför inte varit möjlig att genomföra.

11. Årsredovisningen i övrigt

11.1 Förvaltningsberättelsen

Analysen av årets resultat och den ekonomiska ställningen ger en rättvisande bild. Årsredovisningen de senaste åren utvecklats med tydligare rubriker per sida som är kopplade till innehållsförteckningen. Vi bedömer dock att förvaltningsberättelsens översikt och upplysningar kan utvecklas ytterligare genom att tydliggöra gränsen mellan förvaltningsberättelse, resultaträkning, finansieringsanalys, balansräkning, se kommunal redovisningslag 3 kap 2 §. *Denna notering kvarstår från föregående år.* Det finns tyvärr ingen samlad rubrik för förvaltningsberättelse och det framgår därmed inte tydligt vilka delar som ingår i denna.

Ett förtydligande enligt ovan skulle ge en bättre överblick över förbundets verksamheter och samlade redovisning av resultat och verksamhet. Under rubrik förvaltningsberättelse kan med fördel lämnas en kortare information om förbundets verksamheter och delarna i förvaltningsberättelsen.

11.2 Balanskravet

11.2.1 Gällande regler

I KL finns de gällande reglerna om balanskravet, vilket innebär att förbundets löpande intäkter ska överstiga de löpande kostnaderna. Eventuella negativa resultat som uppkommer ska enligt KL regleras inom tre år. I KL stadgas även att förbundet ska ha en god ekonomisk hushållning, vilket får ses som ett överordnat krav och innebär i de allra flesta fall att det inte räcker med att intäkterna enbart täcker kostnaderna, eftersom det på längre sikt urholkar förbundets ekonomi.

Om det föreligger synnerliga skäl finns emellertid möjlighet att inte reglera ett negativt resultat. Exempel på där synnerliga skäl kan anses föreligga är när förbundet medvetet och tydligt gjort avsättningar och byggt upp ett avsevärt eget kapital för att möta framtida kostnadsökningar eller intäktsminskningar, eller vid reavinst/-förluster.

11.2.2 Balanskravet i årsredovisningen

Av årsredovisningen, under avsnittet ”Ekonomisk uppföljning” med rubriken ”Balanskravsutredning” framgår att resultatet för 2015 uppfyller det krav som ställs för att kommunalförbundet ska ha en god ekonomisk hushållning. Balanskravsresultatet uppgår till + 433 TSEK.

<u>Förbundets balanskravsutredning</u>	
Årets resultat enligt resultaträkningen (TSEK)	- 1 600
Avgår	
realisationsvinster/förluster	-/+0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	- 1 600
Exkludering av resultatutjämningsreserv	
-Resultatregleringsfond taxeverksamhet renhållning	+ 2 120
-Resultatregleringsfond taxeverksamhet slam	- 87
Årets balanskravsresultat	+ 433

Kommentar

Det samlade resultatet uppfyller lagstiftarens krav om att verksamheten ska redovisa ett resultat i balans, efter justeringar av reavinst/-förluster och taxeverksamhet. Kommunalförbundet har sedan flera år tillbaka resultatregleringsfonder avseende verksamheterna för renhållning och slam som enligt lag ska särredovisas (enligt självkostnadsprincipen i Lag om allmänna vattentjänster). Förbundet har valt att reglera detta som en jämförelsestörande post i balanskravsutredningen.

Flera verksamheter redovisar negativa avvikelser mot budget. Framförallt gäller det renhållningen och löneavdelningen, vilket nämns vidare under avsnitt 11.3. Denna situation är inte hållbar och den har försämrats ytterligare med större underskott än föregående år. Åtgärder måste vidtas av förbundsdirektionen för att motverka att detta upprepas igen.

11.3 Resultaträkning

Nedan redovisas en översiktlig ekonomisk jämförelse för år 2013 - 2015.

Kommunalförbund:

Belopp i TSEK	2015	Budget 2015	2014	2013
Verksamhetens nettokostnader	-50 186	-48 670	-46 435	-41 963
varav jämförelsestörande				1 904
<i>Förändring i % jämfört med föregående år (exkl jämförelsestörande)</i>	<i>8,1%</i>		<i>5,9%</i>	
Kommunbidrag	49 305	49 370	47 492	45 336
<i>Förändring i % jämfört med föregående år</i>	<i>3,8%</i>		<i>4,8%</i>	
Finansnetto	-719	-650	-686	-2240
Resultat	-1 600	50	371	1 133
Verksamhetens nettokostnad inkl finansnetto i relation till skatteintäkter och statsbidrag	102%	99%	98%	97%

Kommentarer

Förbundets resultat för 2015 uppgår till -1 600 TSEK varav renhållningen står för -2 120 TSEK och slamverksamheten för +87 TSEK.

Renhållningens underskott tillsammans med Löneavdelningens underskott om 390 TSEK är de avvikelser mot budget som sticker ut. Förbundet bör se över hur man hanterar kostnadsutvecklingen i verksamheterna och ha en verksamhetsuppföljning, som kan uppmärksamma onödiga kostnadspådrivande orsaker tidigare, för att i framtiden undvika att det inträffar igen.

Årets resultat är markant försämrat jämfört med samma period föregående år. Jämfört med föregående år ökar nettokostnaderna med 8,1 % medan kommunbidraget inte ökar i samma takt.

Beträffande förbundets förutsättningar att uppnå balanskravet se avsnitt 11.2.

Vi bedömer att resultaträkningen ger en i allt väsentligt rättvisande bild av årets resultat och att noter finns i tillräcklig omfattning.

11.4 Balansräkning

Nedan redovisas en översiktlig ekonomisk jämförelse för år 2013-12-31 – 2015-12-31.

Belopp i TSEK	2015	2014	2013
Balansomslutning	86 128	80 700	80 671
Redovisat eget kapital	12 643	14 243	19 252
<i>Soliditet redovisad</i>	<i>15%</i>	<i>18%</i>	<i>24%</i>
Omsättningstillgångar	39 212	41 556	43 658
Kortfristiga skulder	38 364	33 784	31 545
<i>Balanslikviditet</i>	<i>102%</i>	<i>123%</i>	<i>138%</i>

Till samtliga balansposter har huvudboksbilagor och specifikationer upprättats. Inga väsentliga noteringar finns att beakta.

Kommentar

Sammantaget bedömer vi att dokumentationen av bokslutet i form av avstämning av balansräkningens poster är av god kvalitet.

Vi bedömer att balansräkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av tillgångar, avsättningar, skulder och eget kapital.

Vi bedömer också att tillgångarna, avsättningarna och skulderna i allt väsentligt existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade och värderats enligt principerna i KRL.

Balansräkningen är uppställd enligt KRL, omfattar tillräckliga noter och bilagor/specifikationer finns i tillräcklig omfattning.

11.5 Kassaflödesanalys

En kassaflödesanalys beskriver hur verksamhet och investeringar har finansierats samt hur de har inverkat på verksamhetens likvida ställning.

Kommunalförbundet har vid årets slut ett negativt kassaflöde om 3,0 MSEK som främst beror på investeringar i materiella anläggningstillgångar.

Kommentar

Vi bedömer att kassaflödesanalysen redovisar förbundets finansiering och investeringar. Vi har inte närmare granskat bakomliggande underlag till kassaflödesanalysen.

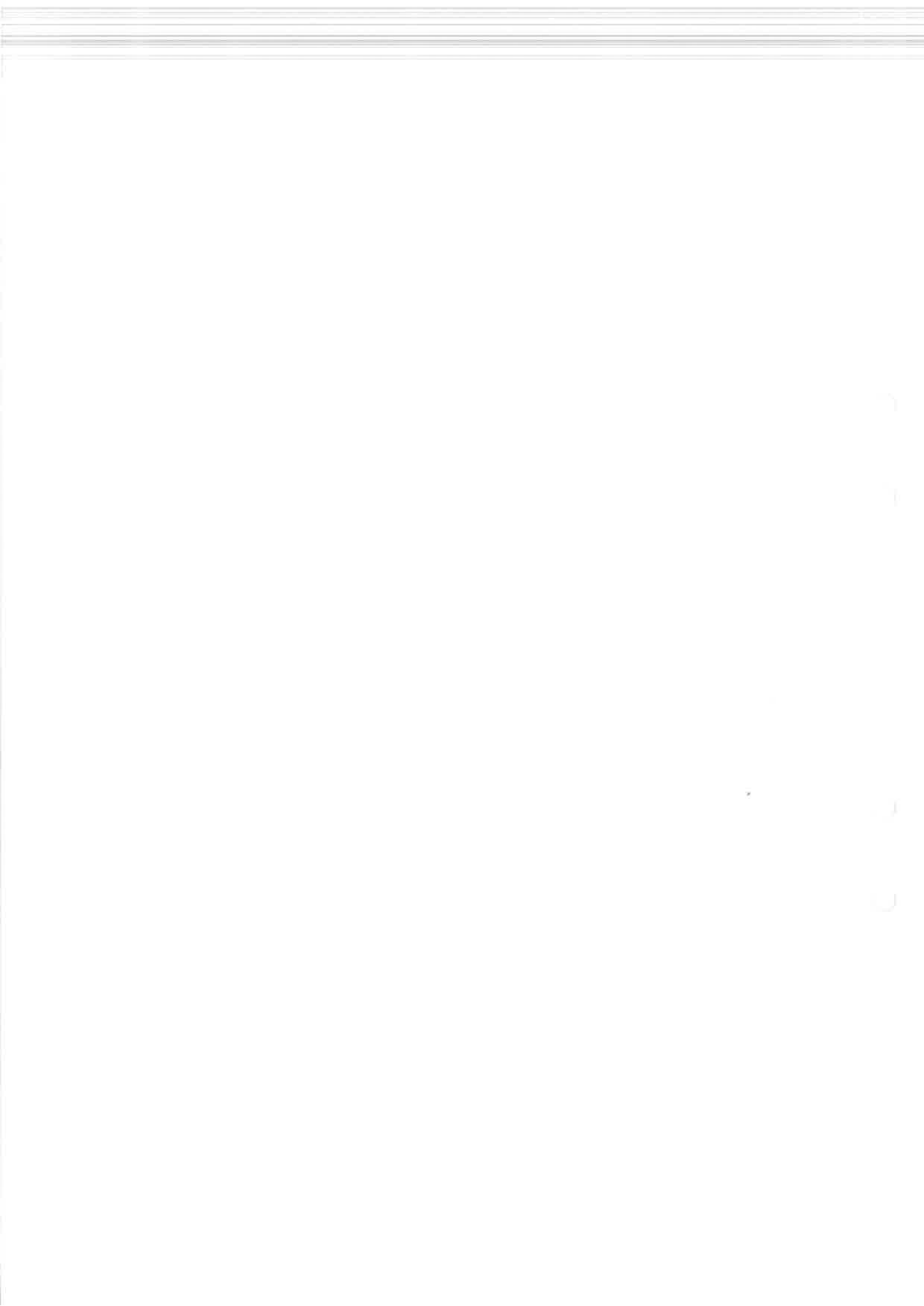
11.6 Övrigt

Under avsnittet Redovisningsprinciper saknas det en upplysning om hur kommunalförbundet hanterar leasing i redovisningen. Vi rekommenderar därför förbundet att de i arbetet med årsredovisningen säkerställer att de följer alla normerande regler som de berörs av och lämnar upplysning där så krävs.

KPMG, dag som ovan

Martin Ingberg
Auktoriserad revisor

Sara Linge
Certifierad kommunal revisor

KÖPINGS KOMMUN Stadskansliet	
2016 -03- 16	
Dnr KS 2016/259	Diariet 007

För yttrande:
För kännedom:

Direktionen
Kommunfullmäktige Arboga
Kommunfullmäktige Köping
Kommunfullmäktige Kungsör
Kommunfullmäktige Surahammar

Revisionens granskning av intern kontroll

Revisorerna i Västra Mälardalens Kommunalförbund har gett KPMG i uppdrag att granska hur kommunalförbundets arbete med den interna kontrollen bedrivs. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2015.

Syftet med granskningen har varit att göra en övergripande bedömning av om den interna kontrollen är tillräcklig och ändamålsenlig.

Vår samlade bedömning är att förbundets formella regler gällande intern kontroll är ändamålsenliga. Om reglerna skulle tillämpas fullt ut skulle det enligt vår bedömning således finnas goda förutsättningar för en väl fungerande process kring uppföljningen av den interna kontrollen inom förbundet. Granskningen visar dock att reglementet, enligt vår bedömning, inte följs vad gäller genomförande av risk- och väsentlighetsanalyser som grund för prioritering av kontrollområden. Vi bedömer att processen som beskrivits gällande administrationens sätt att välja ut kontrollområden ska kompletteras med en risk- och väsentlighetsanalys som möjliggör en prioritering av inventerade kontrollområden. Vidare bedömer vi att analysen och prioriteringen av kontrollområden ska dokumenteras.

När det gäller rapportering av resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen till medlemskommunerna konstaterar vi att detta uppges ske genom att respektive medlemskommun tillställs direktionens protokoll. Mot den bakgrunden menar vi att medlemskommunerna bör ta ställning till om nuvarande rutiner säkerställer att respektive kommunstyrelse får tillräcklig information om den interna kontrollen inom förbundet för att kunna ta sitt ansvar för uppsikten över förbundet i enlighet med kommunallagen 6 kap 1 §.

LW

Vidare bedömer vi att det av direktionens protokoll ska framgå att resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen, i enlighet med reglementet, rapporteras till medlemskommunerna och revisorerna. Så länge detta inte framgår har det i formell mening inte skett någon rapportering.

Revisorerna emotser direktionens yttrande senast den 29 april.

För revisorerna

Lars Wigström

Revisor, Kungsör

Per Jørgensen

Revisor, Surahammar

Bo Nilsson

Revisor, Köping

Revisor ej utsedd

Revisor, Arboga

Västra Mälardalens Kommunalförbund

**Granskning av intern kontroll
Revisionsrapport**

KPMG AB
2016-02-05
Antal sidor: 8

Innehåll

1.	Sammanfattning	1
1.1	Svar på revisionsfrågorna	1
1.2	Bedömning	2
2.	Bakgrund	3
3.	Syfte	4
4.	Avgränsning	4
5.	Revisionskriterier	4
6.	Ansvarig nämnd	4
7.	Metod	4
8.	Projektorganisation	5
9.	Resultat	5
9.1	Styrdokument gällande intern kontroll	5
9.2	Uppföljning av intern kontroll	5
9.3	Rapportering av genomförd uppföljning	7

1. Sammanfattning

Vi har av revisorerna i Västra Mälardalens Kommunalförbund fått i uppdrag att granska hur kommunalförbundets arbete med den interna kontrollen bedrivs. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2015.

1.1 Svar på revisionsfrågorna

Utifrån denna gransknings revisionsfrågor konstaterar vi följande.

- Finns det styrdokument som definierar intern kontroll, och finns det system och rutiner för en tillfredsställande intern kontroll?

Det finns styrdokument som definierar intern kontroll. De system och rutiner för intern kontroll som beskrivs i direktionens styrdokument ger goda förutsättningar för en tillfredsställande intern kontroll. Huruvida gällande system och rutiner fullt ut följs har vi inte granskat. Därav kan vi inte uttala oss om i vilken utsträckning den interna kontrollen i praktiken är ändamålsenlig. Se stycke 9.1 för mer information.

- Har val av kontrollområden gjorts utifrån en risk- och väsentlighetsanalys inför att 2016 års interkontrollplan fastställdes?

Vår bedömning är att valet av kontrollområden 2016 inte har gjorts utifrån en risk- och väsentlighetsanalys som uppfyller de krav som ställs i reglementet. Det finns heller ingen dokumentation som visar hur valet och prioriteringen av kontrollområden skett. Därmed inte sagt att valet av kontrollområden inte har föregåtts av någon analys över huvud taget. Valet av kontrollområden som avser administrationen har enligt uppgift föregåtts av en analys och diskussion i administrationens ledningsgrupp. Den process som beskrivits behöver dock kompletteras på vissa punkter för att, enligt vår bedömning, uppfylla reglementet för intern kontroll. Se stycke 9.2 för mer information.

- Har resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen 2015 rapporterats till medlemskommunerna?

Rapportering av resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen 2015 rapporterades till direktionen 2015-12-07. Rapportering till medlemskommunerna har enligt uppgift skett i det avseendet att medlemskommunerna tillställs direktionens protokoll. Av direktionens protokoll 2015-12-07 framgår dock inte att rapportering till medlemskommunerna har skett i enlighet med reglementet. Utöver den rapportering som uppges ske genom att medlemskommunerna tillställs direktionens protokoll har det inte skett någon explicit rapportering gällande den interna kontrollen. Se stycke 9.3 för mer information.

1.2 Bedömning

Vår samlade bedömning är att förbundets formella regler gällande intern kontroll är ändamålsenliga. Om reglerna skulle tillämpas fullt ut skulle det enligt vår bedömning således finnas goda förutsättningar för en väl fungerande process kring uppföljningen av den interna kontrollen inom förbundet. Granskningen visar dock att reglementet, enligt vår bedömning, inte följs vad gäller genomförande av risk- och väsentlighetsanalyser som grund för prioritering av kontrollområden. Vi menar att processen som beskrivits gällande administrationens sätt att välja ut kontrollområden bör kompletteras med en risk- och väsentlighetsanalys som möjliggör en prioritering av inventerade kontrollområden. Det innebär att risk- och väsentlighetsanalysen börjar med en inventering av potentiella risker/riskområden. Därefter bedöms respektive risk/riskområde med avseende på sannolikhet och konsekvens. Slutligen sker en prioritering av de risker/riskområden som fått högst riskvärde. Vidare menar vi att analysen och prioriteringen av kontrollområden bör dokumenteras.

Eftersom det inte har ingått i granskningen att i övrigt undersöka huruvida reglementet efterlevs kan vi inte heller göra någon bedömning av i vilken utsträckning den interna kontrollen i övrigt varit ändamålsenlig utifrån reglementet.

När det gäller rapportering av resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen till medlemskommunerna konstaterar vi att detta uppges ske genom att respektive medlemskommun tillställs direktionens protokoll. Mot den bakgrunden menar vi att medlemskommunerna bör ta ställning till om nuvarande rutiner säkerställer att respektive kommunstyrelse får tillräcklig information om den interna kontrollen inom förbundet för att kunna ta sitt ansvar för uppsikten över förbundet i enlighet med kommunallagen 6 kap 1 §.

Vidare menar vi att det av direktionens protokoll bör framgå att resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen, i enlighet med reglementet, rapporteras till medlemskommunerna och revisorerna. Så länge detta inte framgår har det i formell mening inte skett någon rapportering.

2. Bakgrund

Vi har av revisorerna i Västra Mälardalens Kommunalförbund fått i uppdrag att granska hur kommunalförbundets arbete med den interna kontrollen bedrivs. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2015.

Styrelser och nämnders ansvarar för den interna kontrollen enligt KL¹ 6 kap 7 §:

Nämnderna skall var och en inom sitt område se till att verksamheterna bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De skall också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Vidare framgår av KL 9 kap 9 §:

Revisorerna granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionsred all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. De prövar om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

En vanlig definition av intern kontroll² är:

Intern kontroll är en process genom vilken kommunens styrelse och nämnder, ledning och annan personal skaffar sig rimlig säkerhet för att kommunens mål uppnås inom följande områden:

- Ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet
- Tillförlitlig rapportering och information om verksamheten
- Efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer m.m.

En viktig del av den interna kontrollen är också att ringa in, bedöma och förebygga möjliga risker. För att ovanstående ska kunna säkerställas behöver den interna kontrollen vara en integrerad del av det vardagliga arbetet. Intern kontroll bör inte ses som en isolerad aktivitet utan snarare som en naturlig del av det systematiska förbättringsarbetet i kommunen/kommunalförbundet.

God intern kontroll är *väsentligt* för att säkerställa att kommunalförbundets mål inom ovanstående områden uppnås. Om system och rutiner för den interna kontrollen är otillräckliga finns en *risk* för att direktionen inte uppnår målen. Revisorerna i Västra Mälardalens Kommunalförbund bedömer att denna risk inte är försumbar.

---

¹ Kommunallagen 1991:900

² Enligt COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) med anpassning för den kommunala verksamheten

3. Syfte

Syftet med granskningen har varit att göra en övergripande bedömning av om den interna kontrollen är tillräcklig och ändamålsenlig.

Vi har därför granskat om

- det finns styrdokument som definierar intern kontroll, samt om det finns system och rutiner för en tillfredsställande intern kontroll
- val av kontrollområden har gjorts utifrån en risk- och väsentlighetsbedömning inför att 2016 års interkontrollplan fastställts.
- resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen 2015 rapporterats till medlemskommunerna.

4. Avgränsning

Granskningen omfattar uppföljning av 2015 års interna kontroll samt plan för 2016 års interna kontroll.

5. Revisionskriterier

Vi har bedömt om direktionens interna kontroll uppfyller

- Kommunallagen (6 kap 7 §)
- Av direktionen fastställt reglemente för intern kontroll med tillhörande tillämpningsanvisningar
- Övriga tillämpbara interna regelverk, policys och beslut fattade i medlemskommunernas fullmäktigeförsamlingar

6. Ansvarig nämnd

Granskningen avser direktionen i Västra Mälardalens Kommunalförbund. Rapporten har saklighetsgranskats av administrativ chef och räddningschef.

7. Metod

Granskningen har genomförts genom:

- granskning av direktionens internkontrollplaner för 2015 och 2016.
- granskning av direktionens protokoll avseende rapportering av intern kontroll 2015 och beslut om intern kontroll 2016.
- avstämning med berörda tjänstemän.

8. Projektorganisation

Granskningen har genomförts av Andreas Wendin, konsult, under ledning av Sara Linge, certifierad kommunal yrkesrevisor.

9. Resultat

Kommunalförbundet är organiserat med två chefer på "samma nivå" som har ansvaret för varsin organisation inom förbundet. De två organisationerna är Administration och Räddningstjänst. Ingen av de två cheferna uppges ha huvudansvaret för gemensamma processer. Således finns det ingen utsedd tjänsteman som har ett övergripande ansvar för hela processen kring uppföljningen av den interna kontrollen inom förbundet.

9.1 Styrdokument gällande intern kontroll

I Västra Mälardalens Kommunalförbund finns dokumentet *Regler för intern kontroll vid VMKF*, daterat 2013-11-26. Som en bilaga till dessa regler finns *Reglemente för intern kontroll* med tillhörande tillämpningsanvisningar.

I reglementet definieras intern kontroll på det sätt vi beskrivit i bakgrunden ovan. Denna definition är hämtad från COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) och är den inom offentlig sektor vanligast förekommande definitionen av intern kontroll.

Utifrån denna definition beskrivs vilket ansvar som åvilar direktionen samt olika personalkategorier inom kommunalförbundet. Vidare beskrivs de system och rutiner för intern kontroll som är gällande i kommunalförbundet.

Kommentarer

Enligt vår bedömning är kommunalförbundets styrdokument kring intern kontroll ändamålsenliga utifrån direktionens ansvar i enlighet med kommunallagen. Vi har i denna översiktliga granskning inte fullt ut granskat huruvida direktionen uppfyller samtliga delar av reglerna, reglementet och de tillhörande tillämpningsföreskrifterna. Det har dock ingått i vår granskning att undersöka i vilken utsträckning risk- och väsentlighetsanalyser, i enlighet med reglementet och tillämpningsföreskrifterna, legat till grund för valet av kontrollområden. Detta beskrivs närmare i stycke 9.2 nedan.

9.2 Uppföljning av intern kontroll

Enligt reglementet är direktionen skyldig att "löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom verksamhetsområdet. Direktionen ska som grund för styrningen, genomföra riskbedömningar för verksamheten." Av tillämpningsanvisningarna framgår att en risk- och väsentlighetsanalys ska göras "som grund för planering, prioritering och uppföljning av internkontrollarbetet."

I internkontrollplanen avseende 2016 finns en kolumn benämnd "Risk- och väsentlighetsbedömningar". För de utvalda granskningsområdena beskrivs i denna kolumn vilken

typ av risk det handlar om. Vilken riskbedömning som faktiskt är gjord framgår emellertid inte. Följande exempel kan nämnas. I internkontrollplanen för 2016 är ett av kontrollmomenten "Uppföljning av att nya ramavtal publiceras". Beträffande detta kontrollmoment står det i kolumnen för risk- och väsentlighetsbedömning "Skadeståndsanspråk till följd av avtalsbrott".

2016 års internkontrollplan innehåller tio kontrollmoment. Kontrollansvaret för nio av dessa tio kontrollmoment ligger på Administration medan kontrollansvaret ligger på Räddningstjänst för ett av kontrollmomenten.

Nedan redogörs för hur Administration respektive Räddningstjänst jobbat med risk- och väsentlighetsanalyser avseende de kontrollmoment som respektive organisation har kontrollansvaret för.

Administrationens risk- och väsentlighetsanalys

Vår granskning visar att det inte har förekommit någon risk- och väsentlighetsanalys i form av att potentiella riskområden bedömts med avseende på sannolikhet och konsekvens. Däremot uppges processen att ta fram förslag på kontrollmoment gällande administrationen ha pågått under hela hösten 2015. Det finns ingen dokumentation av denna process men följande beskrivning har givits av hur administrationen tagit fram förslag på kontrollområden för 2016:

Internkontrollplanen har under hösten 2015 haft en egen punkt på dagordningen på administrationens ledningsgruppsmöten, vilka äger rum var fjortonde dag. Ledningsgruppen har diskuterat och analyserat utfallet av uppföljningen av internkontrollen 2015.

Varje avdelningschef fick i uppdrag att ta med förslag på kontrollmoment till 2016 års internkontrollplan för att på kommande ledningsgrupper ha ett antal förslag till diskussion. Uppdraget till cheferna var att ta fram förslag avseende såväl interna risker (inom VMKF) som externa risker (mot medlemskommunerna). Respektive chef har haft ansvar för "sitt område" men diskussionerna har varit gemensamma för att få in olika perspektiv. Det slutgiltiga förslaget grundade sig på vad ledningsgruppen anser är viktiga frågor och även vad som antogs vara viktigt för medlemskommunerna.

Förslaget presenterades sedan för och diskuterades med beredningsutskottet³. Därefter presenterades förslaget för direktionen som också diskuterade förslaget innan beslut fattades (2015-12-07).

Risk- och väsentlighetsbedömningar Räddningstjänst

Inom räddningstjänsten har det inte heller förekommit någon risk- och väsentlighetsanalys i form av att potentiella riskområden bedömts med avseende på sannolikhet och konsekvens. Vidare uppges det inte ha förekommit någon motsvarande process som inom administrationen. Man har helt enkelt bara lämnat ett förslag på kontrollmoment till beredningsutskottet och därefter till direktionen.

---

³ Beredningsutskottet består av respektive medlemskommuns kommunstyrelseordförande

Kommentarer

Av såväl reglerna kring internkontroll som av tillämpningsanvisningarna till reglementet framgår att en risk- och väsentlighetsanalys ska göras som grund för att kunna prioritera vilka kontrollmoment som ska följas upp och föras in i internkontrollplanen. I förbundets styrdokument finns ingen beskrivning av hur denna risk- och väsentlighetsanalys ska gå till. För att analysen, i enlighet med reglementet, ska kunna utgöra grund för prioritering och uppföljning av internkontrollarbetet menar vi dock att den måste innehålla någon form av riskvärdering av sannolikhet och konsekvens som gör det möjligt att prioritera mellan de inventerade riskområdena.

Som vi fått det beskrivet för oss sker valet av kontrollområden i stor utsträckning på tjänstemannanivå. Tjänstemännen tar fram ett förslag på kontrollområden som sedan presenteras för och diskuteras av beredningsutskottet och därefter direktionen. Vid detta tillfälle har politikerna möjlighet att lägga till eller ta bort kontrollområden. Men i och med att det inte finns någon dokumentation från den process som lett fram till tjänstemännens val av kontrollområden finns det inte heller någon möjlighet för politikerna att ta del av de bedömningar och prioriteringar som gjorts inför det slutliga förslaget på kontrollområden.

I sammanhanget vill vi framföra att den process som enligt uppgift lett fram till valet av kontrollområden inom administrationen tyder på att den interna kontrollen inom förbundet hanteras på ett ambitiöst sätt, om än inte enligt reglementet. Vi anser att denna process dels bör kompletteras på så sätt att den uppfyller reglementet, dels bör dokumenteras så att direktionen kan ta del av det underlag och den prioritering som leder fram till förslaget på kontrollområden.

När det gäller räddningstjänsten anser vi att processen bör se likadan ut som inom administrationen.

Vi anser också att direktionen bör överväga att utse någon som huvudansvarig för processen kring uppföljningen av den interna kontrollen.

9.3 Rapportering av genomförd uppföljning

Reglementets § 8 lyder ”Resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen ska, med utgångspunkt från antagen plan, rapporteras till direktionen i den omfattning som fastställts i internkontrollplan. Rapportering ska samtidigt ske till förbundets revisorer.”

Vid direktionens sammanträde 2015-12-07 rapporterades resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen 2015.

I vare sig reglementet eller övriga styrdokument framgår någon information om att resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen ska rapporteras till förbundets medlemskommuner. I praktiken har medlemskommunerna enligt uppgift nåtts av rapporteringen i och med att förbundets protokoll sänds för kännedom till respektive medlemskommun. Även revisorerna uppges få del av förbundets protokoll för kännedom varvid de får del av uppföljningen av den interna kontrollen.

Av protokollet framgår emellertid inte att medlemskommunerna och revisorerna fått del av denna rapportering.

Kommentarer

Som framgår ovan finns det i förbundets styrdokument inget krav på att det ska ske någon speciell rapportering till medlemskommunerna avseende resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen. Däremot får medlemskommunerna del av denna rapportering i och med att de uppges få del av direktionens protokoll.

Enligt kommunallagen 6 kap 1 § ska kommunstyrelsen ha uppsikt över den verksamhet som bedrivs i kommunalförbund som kommunen är medlem i. Således ligger ansvaret för att informera sig om kommunalförbundets interna kontroll på kommunstyrelsen i respektive medlemskommun.

Mot bakgrund av ovanstående har inte direktionen något ansvar för att explicit rapportera resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen till respektive medlemskommun. Därav menar vi att medlemskommunerna bör ta ställning till om nuvarande rutiner säkerställer att respektive kommunstyrelse får tillräcklig information om den interna kontrollen inom förbundet.

Som framgår ovan går det inte utifrån protokollet att verifiera att rapportering skett till medlemskommunerna och revisorerna i enlighet med reglementet. Även om det finns administrativa rutiner inom förbundet som i praktiken säkerställer att denna rapportering äger rum menar vi att det av protokollet bör framgå att medlemskommunerna och revisorerna tillställs rapporteringen. Om det av protokollet inte går att utläsa att rapporteringen verkligen ägt rum har det i formell mening inte heller skett någon rapportering.

Med nuvarande ordning går det inte att verifiera att rapporteringen verkligen äger rum med mindre än att samtliga medlemskommuners kommunstyrelseprotokoll granskas.

KPMG, dag som ovan

Andreas Wendin
Konsult, offentlig sektor

Sara Linge
Certifierad kommunal revisor

SAN § 18

Au § 50

Dnr SAN 2015/49

Rapportering av ej verkställda beslut

Verksamhetsutvecklare Maarit Verga har rapporterat till Inspektionen för vård och omsorg angående ej verkställda beslut för kvartal fyra, 2015. Nämnden har inga beslut som ej verkställts.

Beslut

Social- och arbetsmarknadsnämnden beslutar

att notera informationen.

Exp. till: Kommunfullmäktige
Diariet

Kvartalsrapport

Förvaltningsval och rapportörsuppgifter

Uppgifter om rapportören

Förnamn Maarit
Efternamn Verga
Telefon +46 022125538
E-postadress

Val av förvaltning och verksamhetsområden

Förvaltning Social- och arbetsmarknadsförvaltningen Köping

Nämndens rapport

Rapporteringen avser följande kvartal

Val av år och kvartal 2015
Val av år och kvartal 1/10-31/12

Finns gynnande beslut som inte verkställts inom 3 månader från beslutsdatum?

SoL ÄO, äldreomsorg Ja Nej
SoL OF, omsorg om personer med funktionsnedsättning Ja Nej
SoL IFO, individ- och familjeomsorg Ja Nej

Finns avbrott i verkställighet där biståndet inte åter verkställts inom 3 månader från datum för avbrott?

SoL ÄO, äldreomsorg Ja Nej
SoL OF, omsorg om personer med funktionsnedsättning Ja Nej
SoL IFO, individ- och familjeomsorg Ja Nej

Personuppgiftslagen

Jag har granskat ovanstående uppgifter och bekräftar att dessa är riktiga. Jag samtycker samtidigt till automatiserad behandling av lämnade uppgifter enligt [personuppgiftslagen](#)

(1998:204), PuL.

Blankettinformation

Nummer
1454494940475

Inskickat
2016-02-03 11:24:35

Kommunstyrelsens ordförande
Elizabeth Salomonsson

KÖPINGS KOMMUN Stadskansliet	
2016 -03- 29	
Dnr KS 2016/291	Diarieb 550

Ordförandebeslut

Uppsägning av hyresavtal för Köpings hamn

Gällande avtal för Köpings hamn, mellan Köpings kommun som hyresvärd och Mälarhamnar AB som hyresgäst av markområden, anläggningar och byggnader i hamnen, är tecknat den 3 juni 2008.

Stadsarkitektkontoret föreslår att Köpings kommun säger upp hyresavtalet för villkorsändringar och har för avsikt att återkomma med nya villkor med inriktning att dessa ska gälla från och med den 1 januari 2017.

Uppsägningen ska göras senast den 31 mars 2016 för att avtalet inte automatiskt ska förlängas.

Då kommunstyrelsens arbetsutskottets sammanträde den 29 mars 2016 är inställt, beslutar undertecknad med stöd av lämnad delegation

att Köpings kommun säger upp hyresavtalet med Mälarhamnar AB gällande Köpings hamn

Elizabeth Salomonsson
kommunstyrelsens ordförande

Protokoll

Sammanträde

Byggmöte nr 3

Projekt

Innerstaden 1:30, Köping

S:t Olovskolan

Ombyggnad av skola Etapp 2

Uppdrags nr

6-16001

Datum

2016-02-29

Närvarande	Från	Förkortning
Kari Anttila	Köpings kommun	KA
Stig Eriksson	KBAB	SE
Lars Ryström	H.A. Stålbygg AB	LR
Magnus Alm	H.A. Stålbygg AB	MA
Victor Gunnarsson	H.A. Stålbygg AB	VG
Bengt Jonsson	AB Markentreprenader	BJ
Jan-Håkan Lindström	Arboga Kungsör Plåt AB	JHL
Tommy Bergqvist	Infjärdens Värme AB	TB
Kristoffer Göransson	ACDC Elektro AB	KG
Morten Lund	Byggkonsult KNSS AB	MLu

Delges

Samtliga deltagare som är registrerade i iBinder.

Förklaring

Protokollets punkter numreras i en löpande nummerserie uppbyggd enligt följande: Första siffran anger vid vilket möte som punkten första gången togs upp vid. Andra siffran anger vilken kategori som frågan tillhör (t.ex. 3 för bygghandlingar, 4 för tekniska frågor, 5 för tidplan och resurser osv.).

Om nummerserien består av fyra siffror (förekommer enbart under tekniska frågor) anger tredje siffran vilket teknikområde som frågan tillhör (t.ex. 1 för mark, 2 för bygg, 3 för rör osv.).

Sista siffran anges löpande och startar med 1 vid resp. byggmöte.

Exempel: **2.4.6.3**:

- 2 anger att frågan togs upp första gången vid möte 2.
- 4 att frågan är en teknisk fråga.
- 6 att frågan handlar om fuktskydd.
- 3 att frågan har löpnummer 3.

Punktema står kvar i protokollen med ursprunglig numrering tills de är lösta, varvid anges t.ex. "Klart vid möte 2!" Frågan tas då bort från protokoll från möte nr 3.

På förekommen anledning förtydligas ändringar från föregående protokoll ytterligare genom att ändringen/kompletteringen markeras med **Fet stil**.

Punkt nr	Text	Atg av / Ansvarig
3.1	Godkännande av föregående protokoll	
3.1.1	Protokollet godkänns utan anmärkning.	
3.2	Nästa möte	
3.2.1	Byggmöten kommer att hållas på byggarbetsplatsen följande tider: 2016-02-08, kl. 14:30, Byggbod Parkrinken 2016-02-29, kl. 14:30, Byggbod Parkrinken 2016-03-14, kl. 14:30, Byggbod Parkrinken 2016-04-04, kl. 14:30, Byggbod Parkrinken	TA ansvarar för fika BJ ansvarar för fika AK ansvarar för fika KG ansvarar för fika

Samtl.

3.3 Bygghandlingar

3.3.1 Gällande bygghandlingar:

- 9.1 Administrativa föreskrifter daterade 2015-09-25.
- 9.2 Allmänna förutsättningar.
- 11.1 Teknisk beskrivning mark upprättad av Mälark AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
- 11.2 Byggnadsbeskrivning upprättad av Bygg Ark i Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
- 11.3 Rumsbeskrivning upprättad av Bygg Ark i Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
- 11.4 Beskrivning röranläggning upprättad av VVS Konsult Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2016-02-09.
PM2 Rör, daterat 2016-02-09
- 11.5 Beskrivning luftbehandlingsanläggning inkl. styr och övervakning (bilaga 1-5) upprättad VVS Konsult Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
- 11.6 Beskrivning el- och teleinstallationer med bilagor armaturförteckning och centralspecifikationer upprättad av SN Elteknik AB, daterad 2015-09-25, med senaste revidering 2015-11-30.
- 11.7 Rambeskrivning transportsystem upprättad av SN Elteknik AB, daterad 2015-09-25, med senaste revidering 2015-11-30.
- 11.8 Färgsättningsbeskrivning upprättad av Bygg Ark i Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
- 11.9 Beskrivning solceller upprättad av Hentec VVS-Energikonsulten Mälardalen AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
- 12.1 Markritningar enligt ritningsförteckning upprättad av Mälark AB, daterad 2015-09-25, med senaste revidering 2015-11-30.
Ändrings- PM 1-Mark, daterat 2015-11-30
- 12.2 Arkitekturritningar enligt ritningsförteckning upprättad av Bygg Ark i Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2016-02-15.
A-PM 1, daterat 2015-11-30
A-PM 2, daterat 2016-02-15
- 12.3 Konstruktionsritningar enligt ritningsförteckning upprättad av Byggkonsult KNSS AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2016-02-12.
Ändrings- PM K2, daterat 2015-12-15
Ändrings- PM K3, daterat 2016-02-12
- 12.4 Ritningar röranläggning enligt ritningsförteckning upprättad av VVS Konsult Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
PM Rör 1, daterat 2015-11-30.
- 12.5 Ritningar luftbehandlingsanläggning enligt ritningsförteckning upprättad av VVS Konsult Köping AB, daterad 2015-09-25 med senaste ändring 2015-11-30.
Luft PM 1, daterat 2015-11-30.

- 12.6 EI- och teleritningar enligt ritningsförteckning upprättad av SN Elteknik AB, daterad 2015-09-25 med senaste revidering 2015-11-30.
PM E1 EI, daterat 2015-11-30.
- 13.1 Brandskyddsbeskrivning upprättad av Byggkonsult KNSS AB, daterad 2015-09-25, med senaste revidering 2015-11-30.
Ändrings- PM B1, daterat 2015-11-30.
- 13.2 Mall för arbetsmiljöplan daterad 2015-09-25.
- 13.3 Materialinventering upprättad av Betongborrhargruppen, daterad 2015-09-25, med senaste revidering 2015-11-30.
- 13.4 Kontrollplan PBL upprättad av Byggkonsult KNSS AB, daterad 2015-09-25.
- 13.5 Geoteknisk undersökning upprättad av VAP VA Projekt AB, daterad 2015-09-25.
- 13.6 Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från bygplatser NSF 2004:15.
- 13.7 ID06, Allmänna bestämmelser om legitimationsplikt och närvaroredovisning.
- 1.3.2 Samtliga bygghandlingar finns på iBinder och samtliga entreprenörer är registrerade och har tillgång till dessa. Samtl.
- 2.3.1 Tilläggsisolering av fasad ska vara 50 mm. I byggbeskrivning står det 70 mm tilläggsisolering, MLu kontaktar arkitekt för revidering. MLu
- Möte 3:
Klart**
- 3.4 Tekniska frågor**
- 3.4.1 Mark**
- 1.4.1.2 Träd som ligger inom riskzonen att skadas vid entreprenaden förses med skydd. BJ, MLu
- 2.4.1.1 Lönn vid sydöstra gaveln blockerar vägen för intransport till entreprenadområdet. Lönnen fälls och ersätts med ny. BJ
- Möte 3:
Klart**
- 2.4.1.2 Kallvattenservisen är Ø40 mm. Enligt ritning ska ny kallvattenledning Ø63 mm dras. Dimension på ny kallvattenledning ändras till Ø50 mm. BJ
- Möte 3:
Klart**

2.4.1.3	Dagvattenledning från skolan är ritad Ø250 mm vilken ska anslutas i förbindelsepunkt Ø200 mm. Enligt BJ finns en gammal brunn med utgående ledning Ø110 mm. Utredds med Tekniska och VS-konstruktör. Möte 3: Ny servis för anslutning Ø200 dras av Tekniska kontoret.	MLu, BJ
2.4.1.4	Situationsplaner mark och VA i dwg-format skickas till BJ.	MLu
2.4.1.5	Förråd är flyttat. Möte 3: Klart	BJ
3.4.1.1	MLu har varit i kontakt med Bergsäker AB angående besiktning inför sprängningsarbeten. Bergsäker AB kan utföra besiktning senast v11 vilket innebär att sprängningsarbeten kan påbörjas tidigast v12. MLu kontakter Grontmij för eventuell tidigare besiktning. KA skickar kontaktuppgifter till MLu.	MLu
3.4.2	Bygg	
1.4.2.1	Föreskrivna mått på hiss innebär att märklasten höjs till 800 kg eller 10 personer. MLu kontrollerar last med konstruktör och el-konstruktör.	MLu
1.4.2.4	Föreskrivna fönster i A-handlingar kan inte levereras enligt Elite. LR presenterar fönster från H-fönster Lysekil vilka kan leverera enligt A-handlingar. Brandklassade fönster kan endast fås med U-värde 1,5. MLu stämmer av med arkitekt om ok. Möte 2: MLu och LR utreder vidare med arkitekt. Möte 3: Klart	MLu, LR
2.4.2.1	Okklarheter i materialinventering angående isolering av rörböjar innehållande asbest. MLu utreder med Betongborrar Gruppen AB. Möte 3: Klart	MLu
3.4.2.1	Det finns ett utrymme under befintliga entrétrappan. Troligtvis en rest efter en tidigare rörreparation.	MA
3.4.2.2	Pelare på plan 1-3 del 1, ritning K20.1-101 - 301, måttsättning för placering saknas. MLu kontakter konstruktör för måttsättning.	MLu
3.4.2.3	Höjd på avvaxlingar på plan 3 del 3, ritning K20.1-303, kontrolleras mot installationer. MA och KG samordnar.	MA, KG
3.4.2.4	Detalj för igengjutning av uppsågad grundplatta ändras. MLu kontakter konstruktör.	MLu

3.4.3	Rör	
2.4.3.1	MLu kontrollerar att vattenledningar är projekterade enligt säker vatteninstallation.	MLu
	Möte 3: Klart, utfört enligt PM2 Rör.	
3.4.4	Luftbehandling	
3.4.4.1	---	
3.4.5	EI- och tele	
1.4.5.1	EI tillser att erforderlig byggström dras fram.	CG, KG
	Möte 3: Klart	
3.4.5.1	Eftersom Imtech har hand om brand- och inbrottslarm i fastigheten, fick de komma ut och stänga av larmen så att rivnings- och demonteringsarbetet kunde fortskrida.	KG
3.4.5.2	Siemens deltar på byggmöte 4.	KG
3.4.6	Solceller	
2.4.6.1	Konstruktören av solceller granskar upphandlad solcellsanläggning.	MLu
	Möte 3: KG skickar underlag till konstruktören för granskning.	
3.5	Tidplan och resurser	
2.5.1	Arbetsstyrka: 3 Mark, 6 Riv, 1 EI	
3.6	Hinder och störningar	
3.6.1	Eventuellt kan besiktningsarbeten inför sprängningsarbeten försena bygget.	MA
3.7	Kvalitetssäkring/Miljö	
1.7.1	Kontrollansvarig PBL är Mats-Ola Bäckwall, Byggkonsult KNSS AB.	

- 1.7.2 Kontrollplan är beslutad av Stadsarkitektkontoret.
Beslutad kontrollplan enligt PBL finns i iBinder under rubriken bygghandlingar.
Resp. entreprenör upprättar omgående förslag till egenkontrollplaner.
Egenkontrollplanerna ska finnas i pärm på arbetsplatskontoret så att de alltid är tillgängliga.
Mats-Ola Bäckwall och Stig Eriksson svarar på frågor samt övervakar arbetet med egenkontrollplanerna.
- 1.7.3 MLu utreder brandfrågor i protokollet från tekniska samrådet.
- Möte 2:
Svar från brandprojektör skickas till STARK.
- Möte 3:
Klart**
- 3.8 Arbetsmiljö**
- 1.8.1 Byggarbetsmiljösamordnare (BAS-U) är Magnus Alm.
- 1.8.3 Arbetsmiljöplan enligt AFS 1999:3 "Byggnads och anläggningsarbete" ska upprättas innan byggstart.
Resp. underentreprenör ska i den mån "arbeten med särskild risk" enl. AFS 1999:3 §11 förekommer överlämna föreskrifter härom till BAS U omgående så att arbetsmiljöplanen kan kompletteras med dessa.
- 1.8.5 Skyddsronder kommer att hållas var 14:e dag med start v05.
- 3.9 Ekonomi**
- 1.9.1 ÄTA-arbeten rapporteras på ÄTA-rapport enl. entreprenörens standarddokument.
ÄTA-rapporter ska skickas via fråga/svar – funktionen i "Pärmen" till KA och MLu.
ÄTA- arbeten ska regleras fortlöpande.
- 1.9.2 Beställaren har fakturaadress enligt nedan:

Köpings kommun
Box 63
731 22 Köping
Ref nr: 8311ka113
- 3.10 Allmänna hjälpmedel och allmänna arbeten**
- 1.10.1 MLu skickar underlag till MA och VG för upprättande av APD-plan.
- Möte 2:
APD-plan ska vara upprättad senast till möte 3.
- Möte 3:
APD-plan läggs upp på iBinder.**

1.10.3	Byggskylt placeras i slänten i hörnet av byggområdet.	LR
2.10.1	Bygghiss monteras för bl.a. åtkomst till nya fläktrummen på vindsplan.	TA, MA
2.10.2	KA kontaktar Tekniska kontoret för tillstånd för entreprenörer att nyttja parkering vid Pungbovägen.	KA
	Möte 3: Tillstånd beviljat, parkering ska skyltas om.	KA
3.11	Myndigheter	
1.11.1	Tekniskt samråd har ägt rum och startbesked har erhållits.	
	Möte 3: Klart	
3.12	Besiktningar	
1.12.2	Syn utöver pkt. 1.12.1 före påbörjande av entreprenad är inte aktuellt inom byggområdet. Om sprängningsarbeten blir aktuella ska syn inom närliggande område enligt de administrativa föreskrifterna (AFC.531) utföras.	
1.12.3	Besiktningar kommer att utföras som fortlöpande besiktning med besiktningsmän som beställaren utser. Besiktningsplan upprättas av beställaren.	MLu
3.13	Administrativa frågor	
1.13.1	Redovisning av resp. underentreprenörer ska ske fortlöpande till KA och MLu. Aktuella underentreprenörer redovisas med namn, adress och organisationsnummer.	
2.13.2	Följande handlingar ska snarast översändas till KA och till MLu: Försäkringsbevis enl. AFC.54. Klart Förslag till betalningsplan enl. AFC.622. Klart Bevis om tecknad säkerhet enl. AFC.631. Klart Tidplan enl. AFC.41. Klart Kvalitets och miljöplaner enl. AFC.224. Ej klart	TA, MA, TR
3.13.1	Kontakter för Kone hissar läggs upp på iBinder, LR skickar uppgifter till MLu.	MLu
3.13.2	Leveransadress till byggområdet: Pungbovägen 4 731 41 Köping	Samtl.

3.14 Övriga frågor

1.14.1 Rivning av hus för deponering enligt kapitel BED.43 i Byggnadsbeskrivning kan påbörjas.

TA, MA

**Möte 3:
Klart**

3.14.1 Diskmaskin märkt "Skall sparas" ska hämtas av vaktmästaren.

MA

Köping dag som ovan

Morten Lund
Vid protokollet

Inbjudan

§ 114

Till: Kommunstyrelserna i Västmanlands län
Landstingsstyrelsen i Västmanlands län
Speciellt inbjudna gäster

Västmanlands Kommuner och Landstings styrelse
inbjuder härmed till deltagande i 2016 års

KÖPINGS KOMMUN Stadskansliet	
2016 -03- 18	
Dnr KS 2016/68	Diarienum 106

Förbundsmöte

Datum: 22 april

Tid: 09:00–12:00

Plats: Kungsörstorp, Kungsör

<http://kungsorstorp.se/>

Karta: <https://goo.gl/maps/w9Bp579XP4S2>

Program

09.00 Registrering och kaffe

09.30 Förbundsmöte

10.15 Långtidsutredningen

*Helen Forslind och Per Sonnerby, kansliråd Finansdepartementet,
Sverker Lindblad, ämnesråd Näringsdepartementet*

12.00 Lunch

Välkommen!

Västmanlands Kommuner och Landsting

Monika Eriksson Bertilsson

Monika Eriksson Bertilsson, direktör

Ordinarie ombud har fått underrättelsen den 14 januari 2016.

Anmälan via e-post till kristina.jansson@vkl.se senast 7 april.

INBJUDAN

Regionbildning för framtidens utmaningar

Du är välkommen att diskutera en regionreform för framtiden tillsammans med ledande politiker från Sveriges Kommuner och Landsting och Indelningskommittén. Diskussioner om utvecklingskraft i regionala tillväxtfrågor och inom hälso- och sjukvården, samt utgångspunkter för ny regional indelning.

- Målgrupp** Förtroendevalda och tjänstemän på lokal och regional nivå, samt övriga intresserade
- Kostnad** 600 kr exkl. moms, förtäring ingår. (SKL står för kostnaderna när det gäller lokaler, medverkande och arrangemang)
- Anmälan** Gör din anmälan direkt via [denna länk](#) eller via www.skl.se/kalender
Sista dag för anmälan 5 april. Anmälan är bindande men kan överlåtas till annan person.
- Information** För frågor om innehållet kontakta:
Lisbet Mellgren, lisbet.mellgren@skl.se, 08-452 78 22
För frågor kring anmälan kontakta:
Konstella, konferens@konstella.se, 08-452 72 86

Datum och plats

12 april 2016 Clarion Hotell, Ringvägen 98, Stockholm

PROGRAM

09:30 - 10:00 Kaffe och registrering

10:00 - 12:00 Välkommen
Lena Micko, ordf. SKL

Ekonomiska utmaningar
Annika Wallenskog, bitr. chefekonom SKL

Regionala tillväxtutmaningar
Dan Hjalmarsson, fd GD Tillväxtanalys

Utmaningar för hälso- och sjukvården
SKL

Erfarenheter av att bilda region
Västra Götalandsregionen

12:30 - 13:30 Lunch

13:30 - 15:45 Utgångspunkter för en ny regional indelning
Barbro Holmberg, Indelningskommittén

Gemensamma diskussioner
(inklusive kaffepaus)

15:45 - 16:00 Avslutning

